

Magyar családok helyzetének változása 2010 után EU-s összehasonlításban

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

**Magyar családok
helyzetének változása
2010 után
EU-s összehasonlításban**

KINCS

**KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT**

Előszó

Európa ma a változások és kihívások időszakát éli, amelyek alapjaiban formálják a kontinens társadalmi szerkezetét, gazdasági helyzetét és jövőképét, miközben demográfiai problémái tovább gyengítik súlyát és versenyképességét a világban. Magyarország helyzete a népesedési és gazdasági kihívások tekintetében sok szempontból hasonló, a megoldások azonban teljesen eltérnek a legtöbb tagállam által követett gyakorlattól.

A magyar kormány 2010 óta olyan következetes és aktív családpolitikát folytat, amely a munka és család egyensúlyára, az otthonteremtés támogatására, a családok anyagi biztonságának megteremtésére, a születések ösztönzésére és a generációk együttműködésére irányul, továbbá biztosítja a választás szabadságát a családban élők számára. Ezeket az elveket követve immár több mint harmincféle családbarát intézkedés segíti a gyermeket vállaló és nevelő családok támogatását, gyarapodását, valamint a magyarok jövedelmének és az életszínvonalának emelkedését.

A KINCS gondozásában megjelent kézikönyv azzal a céllal készült, hogy átfogó képet nyújtson a magyar családok helyzetének alakulásáról 2010 után európai viszonylatban, különös tekintettel a foglalkoztatásra, a megélhetésre és a demográfiai folyamatokra. A következő oldalakon ismertetjük a születések és a termékenységi mutatók alakulását, az egészségre vonatkozó adatokat, valamint a szegénység, a megtakarítások, a lakástulajdon és a rezsiköltségek alakulását, kitérve a dolgozó anyák helyzetére és a gyermekgondozás kérdéseire is.

Az összehasonlító adatok világosan mutatják, hogy Magyarország az elmúlt 15 évben nagy utat tett meg és jelentős eredményeket ért el a családok támogatása és a lakosság életszínvonalának javítása terén. 2010 és 2023 között uniós szinten hazánkban nőtt legnagyobb mértékben a házasságkötési és a gyermekvállalási kedv. Magyarországon emelkedett a leginkább a házasságban született gyermekek aránya, és továbbra is alacsony szinten maradt a külföldi édesanyáktól született gyermekek száma. A foglalkoztatottság az uniós országok közül idehaza bővült a második legnagyobb ütemben, és egyre több kisgyermekes édesanya dolgozik a munkaerőpiacon. Jelentősen csökkent a szegénység kockázata, nőtt a saját tulajdonú ingatlanban élők aránya, miközben a magyar háztartások fizetik a legalacsonyabb áram- és gázárakat az Európai Unióban. Magyarország számos területen az uniós sereghajtók közül az élmezőnybe lépett, és teljesítménye a hiteles, összehasonlítható és objektív adatok fényében lényegesen kedvezőbb képet mutat, mint amit sokan látni vagy láttatni akarnak róla.

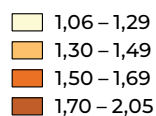
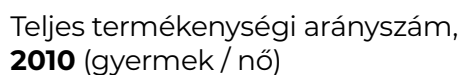
Bízunk benne, hogy kiadványunk minden olvasó számára értékes tájékoztatást nyújt, és hozzájárul ahhoz, hogy a jövőben is megalapozottan folytatódhasson az az aktív családokat középpontba helyező politika, amely a magyarok gyarapodását és fennmaradását szolgálja.

Fűrésztünde,
elnök, KINCS

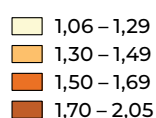
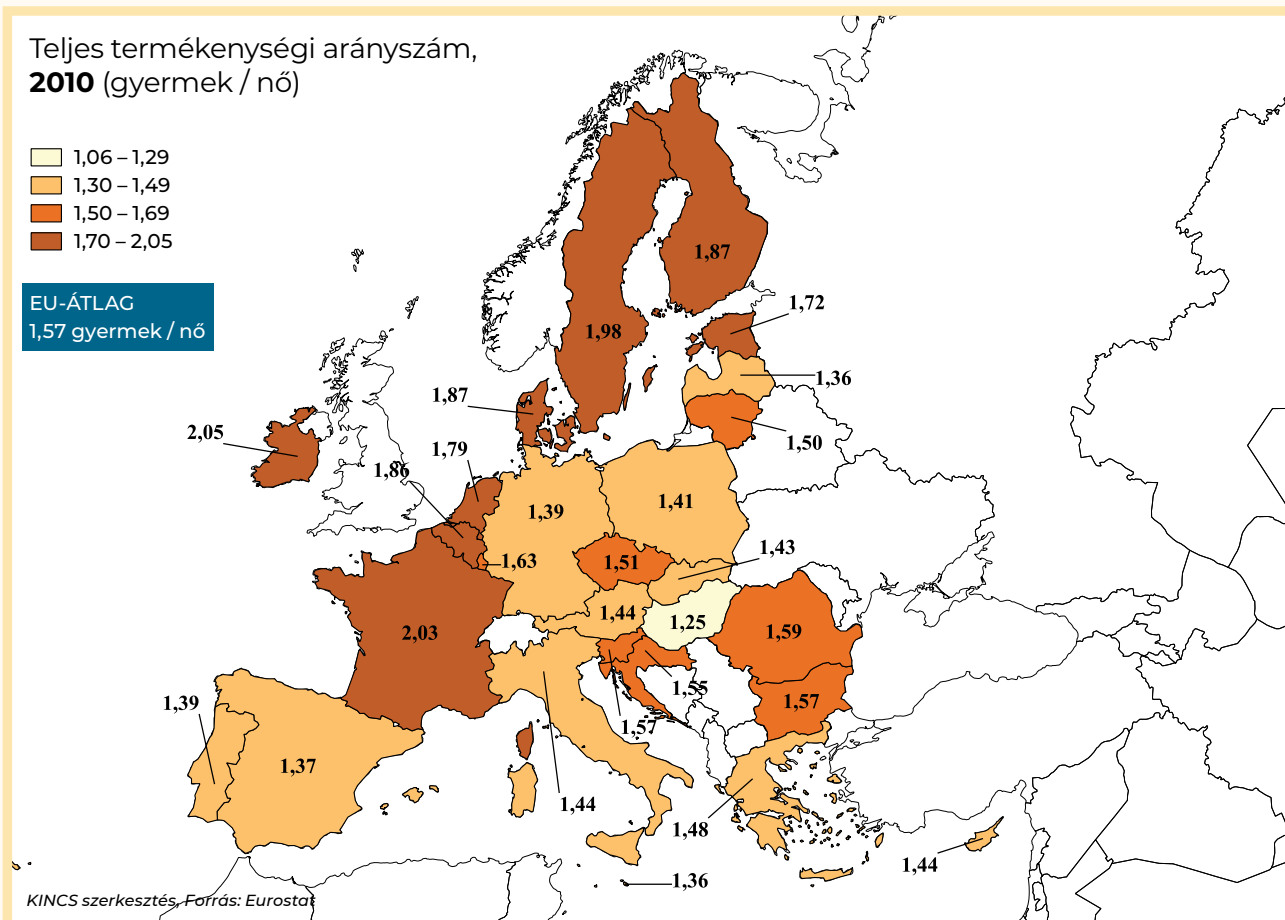
Magyar családok helyzetének változása 2010 után EU-s összehasonlításban

Tartalom

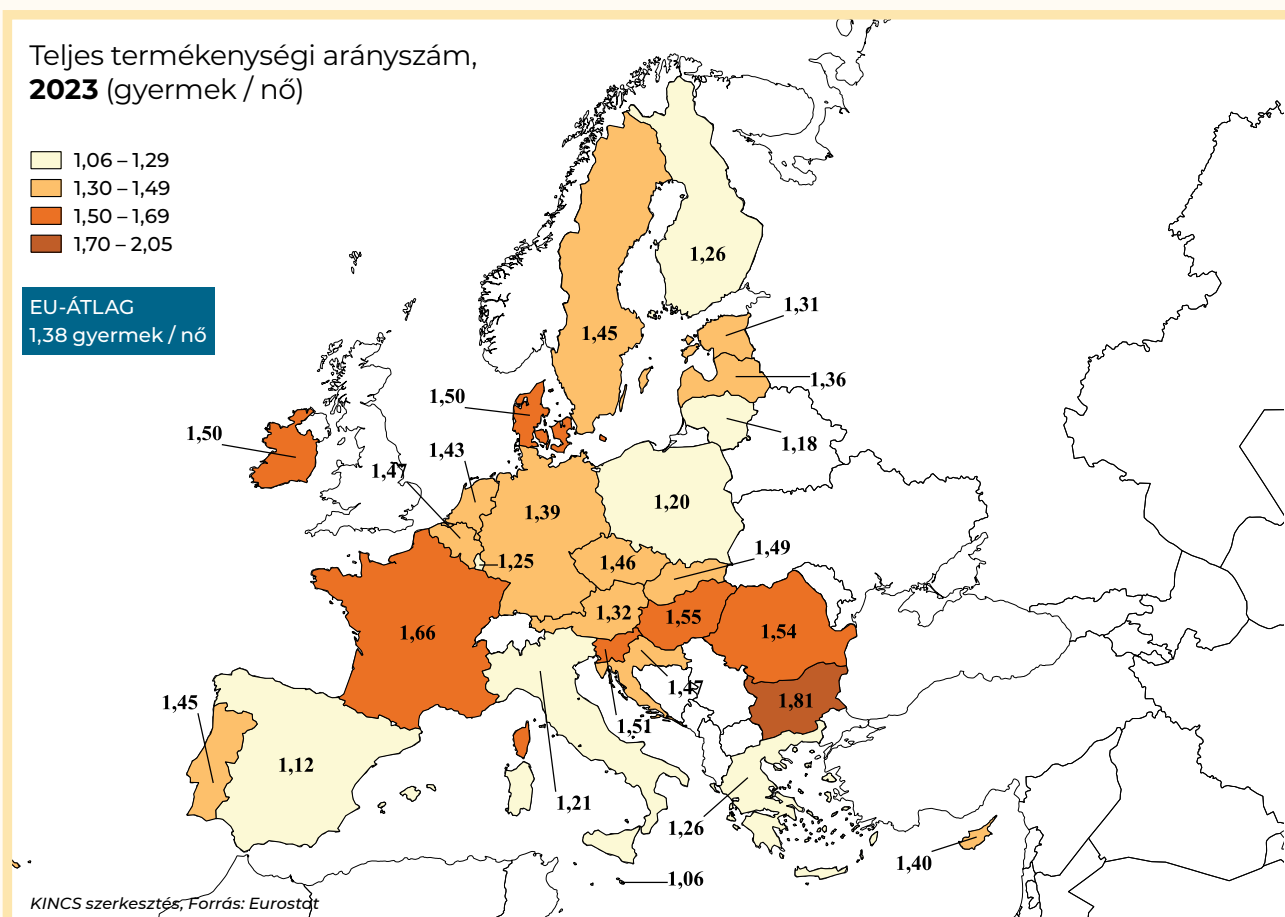
TERMÉKENYSÉG.....	6
SZÜLETÉSI RÁTA.....	8
KÜLFÖLDI ANYÁK.....	10
HÁZASSÁGBAN SZÜLETETT GYERMEKEK.....	12
EGÉSZSÉGBEN ELTÖLTÖTT ÉLETÉVEK.....	14
SZEGÉNYSÉG	16
MEGTAKARÍTÁSOK	18
LAKÁSTULAJDONOSOK.....	20
REZSIKÖLTSÉGEK.....	22
MUNKAERŐPIAC.....	24
DOLGOZÓ ANYÁK.....	26
GYERMEKGONDOZÁS	28

EU-ÁTLAG
1,57 gyermek / nő

EU-ÁTLAG
1,38 gyermek / nő

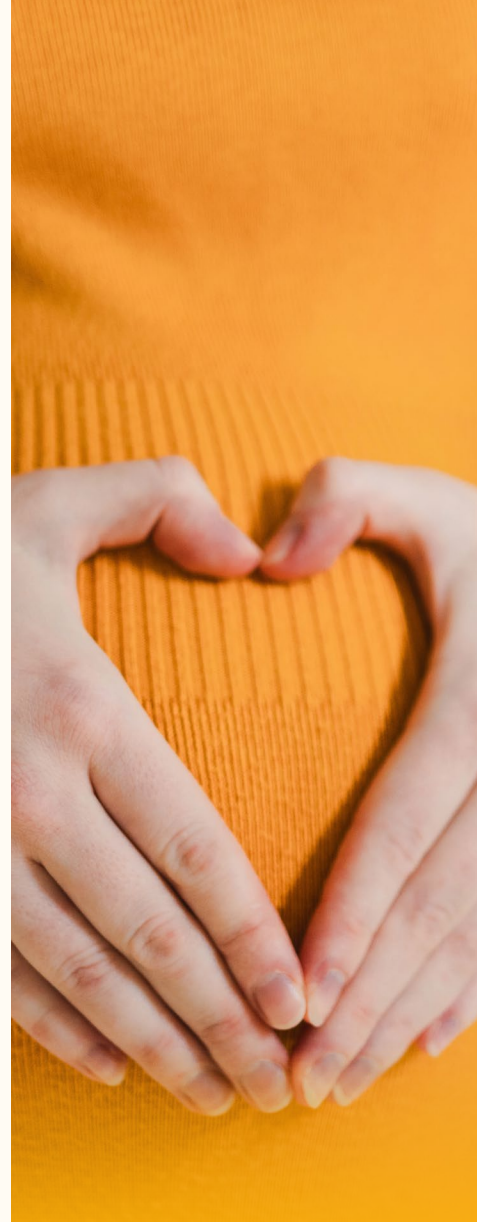

Az Európai Unió tagállamaiban élők gyermekvállalási kedvének alakulását a teljes termékenységi arányszám (TTA) írja le a legpontosabban, ami azt mutatja meg, hogy az Európai Unióban, ha az adott év termékenységi adatai állandósulnának, akkor egy nő élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet.

Az európai uniós országok egyikében sem éri el a termékenységi ráta a népeség szám fenntartásához szükséges 2,1-es értéket. 2023-ban Bulgáriában volt a termékenység az Európai Unióban a legmagasabb (1,81), Máltán pedig a legalacsonyabb (1,06). Az Európai Unióban (EU27) 2010 és 2023 között 1,57-ről 1,38-ra csökkent az átlagos teljes termékenységi arányszám. Ebben az időszakban 4 országban (köztük hazánkban is) nőtt, 2 országban nem változott, 21 országban pedig csökkent az egy nőre jutó átlagos gyermekszám, még azon országokban is a reprodukciós szint alá esett vissza, ahol az évtized elején még elérte azt. 2010 és 2023 között átrendeződés történt az Európai Unió régiói között, korábban a nyugat- és észak-európai államokban, ma már döntően a kelet-közép-európai államokban a legmagasabb a termékenység szintje.

2010 és 2023 között az uniós tagállamok közül Magyarországon nőtt legnagyobb mértékben a TTA értéke, 1,25-ről 1,55-re. Ennek köszönhetően Magyarország az uniós rangsor utolsó helyéről a harmadik helyre ugrott. Ez volt a legjelentősebb pozícióváltozás ebben az időszakban. Ezzel szemben az európai uniós országok többségében a termékenységi ráta csökkent a vizsgált időszakban.

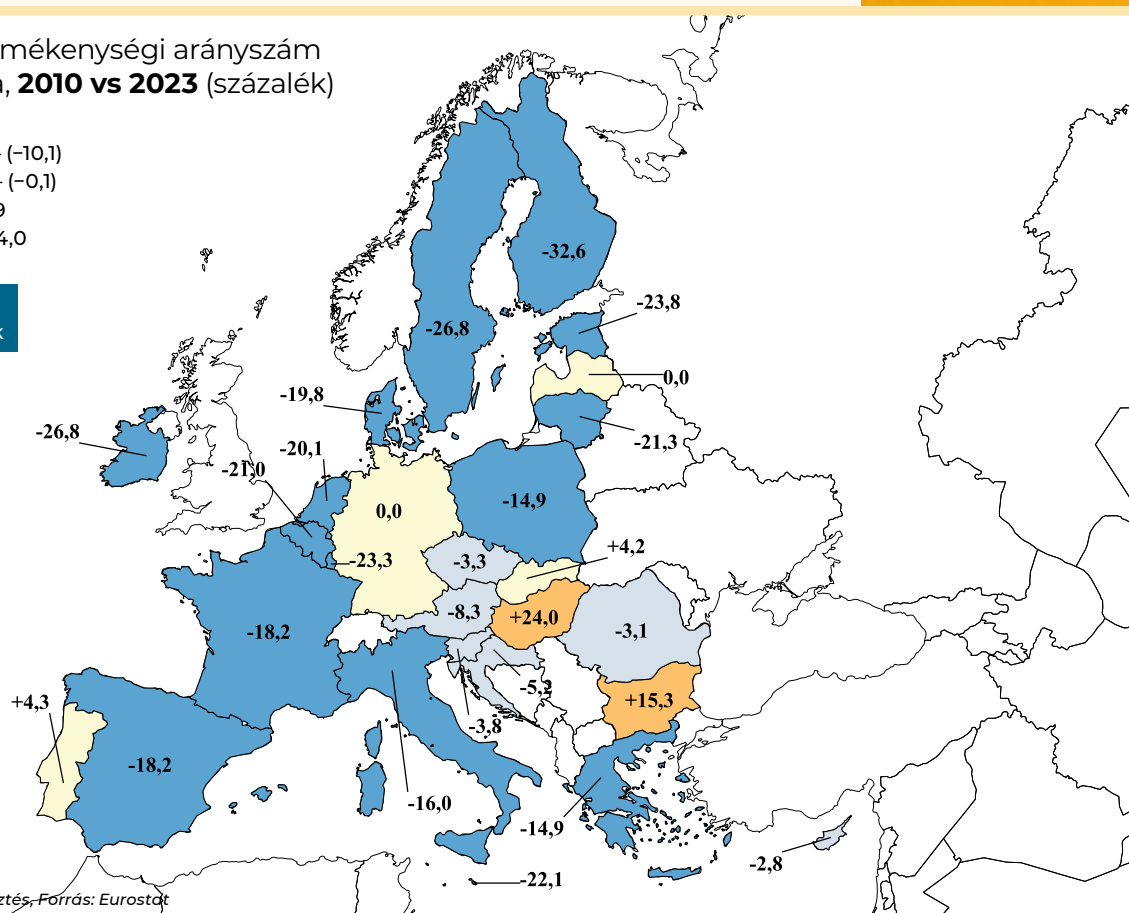
2010 után az EU legtöbb országában csökkent a termékenység, miközben Magyarországon nőtt a legnagyobb mértékben.

Teljes termékenységi arányszám változása, **2010 vs 2023** (százalék)

- (-32,6) – (-10,1)
- (-10,0) – (-0,1)
- 0,0 – 9,9
- 10,0 – 24,0

EU-ÁTLAG
-11,1 százalék

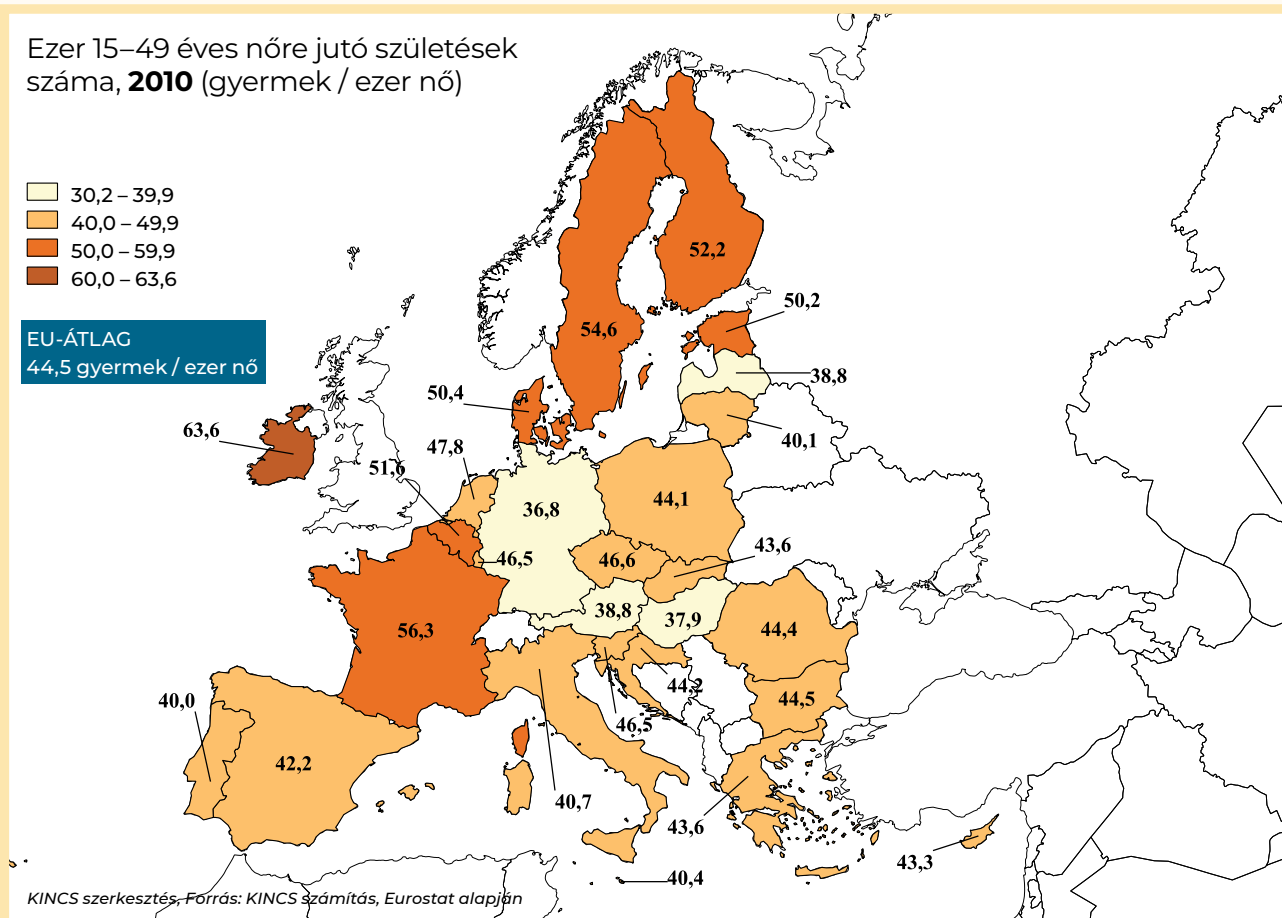

KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

Ezer 15–49 éves nőre jutó születések száma, **2010** (gyermek / ezer nő)

- 30,2 – 39,9
- 40,0 – 49,9
- 50,0 – 59,9
- 60,0 – 63,6

EU-ÁTLAG
44,5 gyermek / ezer nő

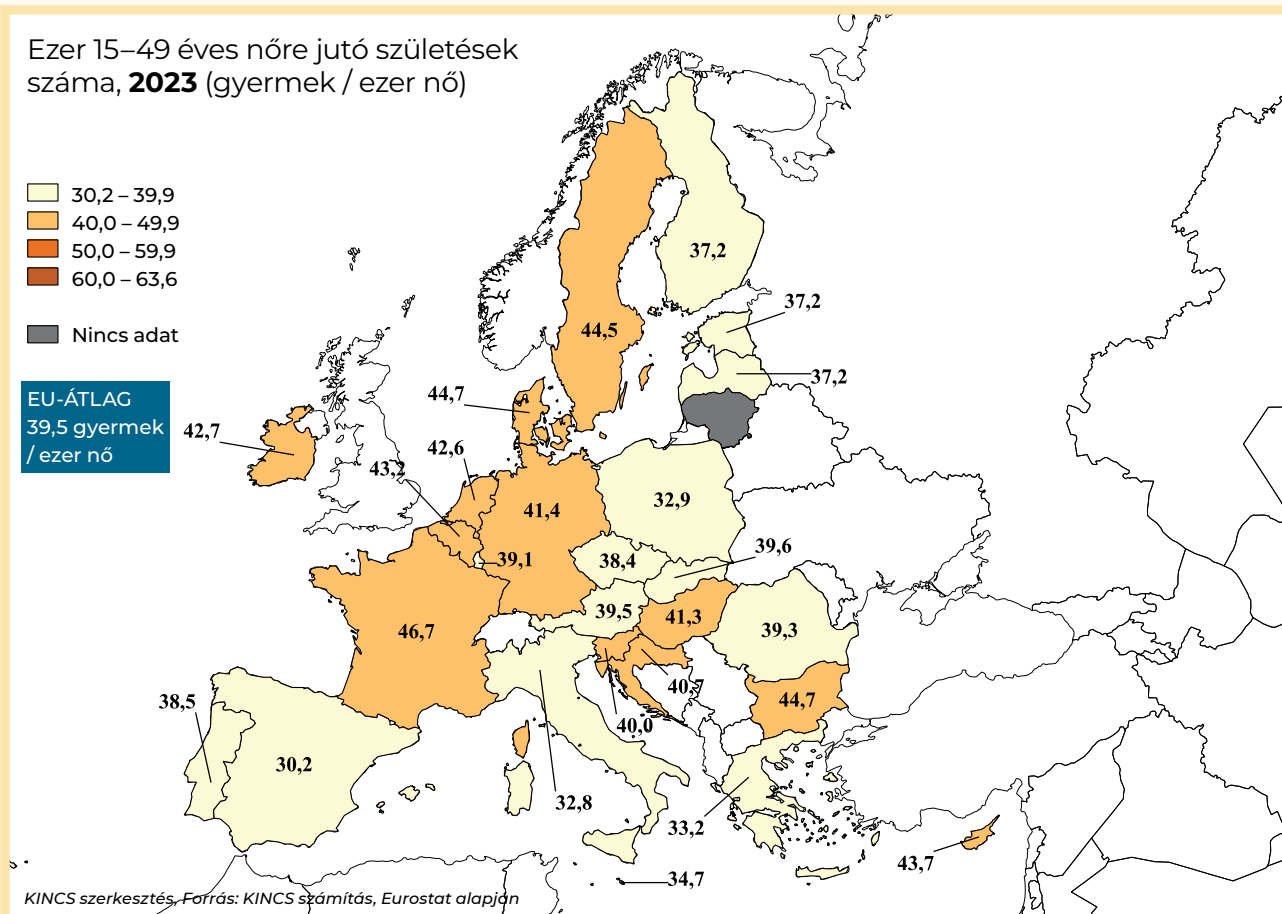

Ezer 15–49 éves nőre jutó születések száma, **2023** (gyermek / ezer nő)

- 30,2 – 39,9
- 40,0 – 49,9
- 50,0 – 59,9
- 60,0 – 63,6

Nincs adat

EU-ÁTLAG
39,5 gyermek / ezer nő

Az Európai Unióban azon anyáktól származó gyermekek számítanak be a születések számába, akiknek a szülést megelőzően az életvitelszerű lakóhelye már legalább 12 hónapja az Európai Unióban van. A születési arányszám az ezer lakosra jutó születések számát mutatja. A születések számát érdemes ezer szülőképes korú, azaz 15-49 éves nőre vetítve vizsgálni.

Az Európai Unióban 2010-ben még közel 4,8 millió gyermek született, 2023-ra azonban már 4 millió alá csökkent a számuk. Az ezer 15-49 éves nőre jutó születések száma európai uniós szinten 44,5 gyermekről 39,5 gyermekre esett vissza ebben az időszakban.

2010 és 2023 között az EU-ban mindössze két országban, Magyarországon és Németországban emelkedett számottevő mértékben az ezer szülőképes korú nőre jutó születések száma. Hazánkban a mutató 37,9-ről 41,3-ra nőtt, míg ugyanebben az időszakban Írországban (-32,8%) és Finnországban (-28,7%) csökkent legnagyobban az ezer 15-49 éves nőre jutó születések száma, de a mediterrán országokban (Spanyolország, Görögország, Olaszország) is jelentősen visszaesett.

Míg tehát az Európai Unió tagállamaiban átlagosan több mint 13 százalékkal csökkent az ezer 15-49 éves nőre jutó születések száma 2010 és 2023 között, addig hazánkban közel 9 százalékkal nőtt.

2010 után az EU legtöbb országában csökkent a gyermekvállalási korban lévő nőkre jutó születések száma, miközben Magyarországon jelentősen nőtt.

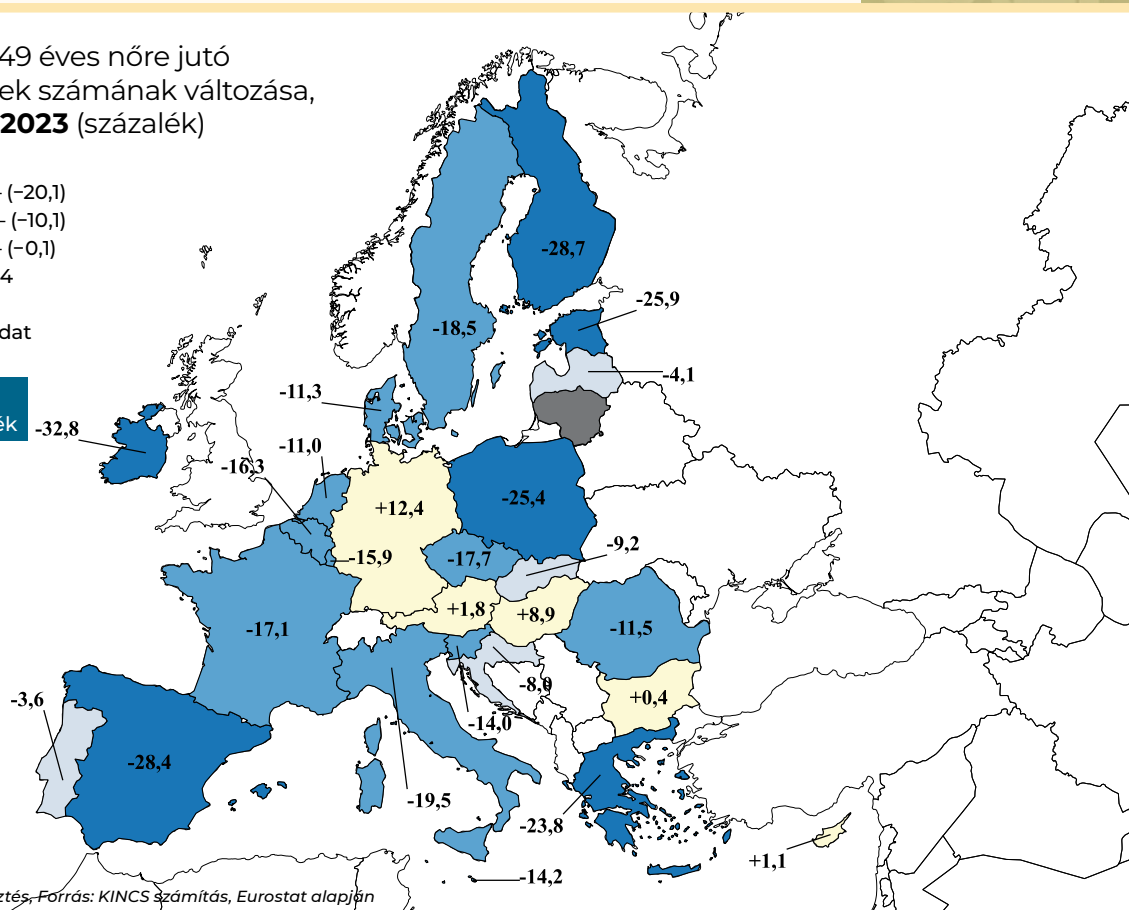

Ezer 15-49 éves nőre jutó születések számának változása, 2010 vs 2023 (százalék)

- (-32,8) – (-20,1)
- (-20,0) – (-10,1)
- (-10,0) – (-0,1)
- 0,0 – 12,4

■ Nincs adat

EU-ÁTLAG
-12,8 százalék

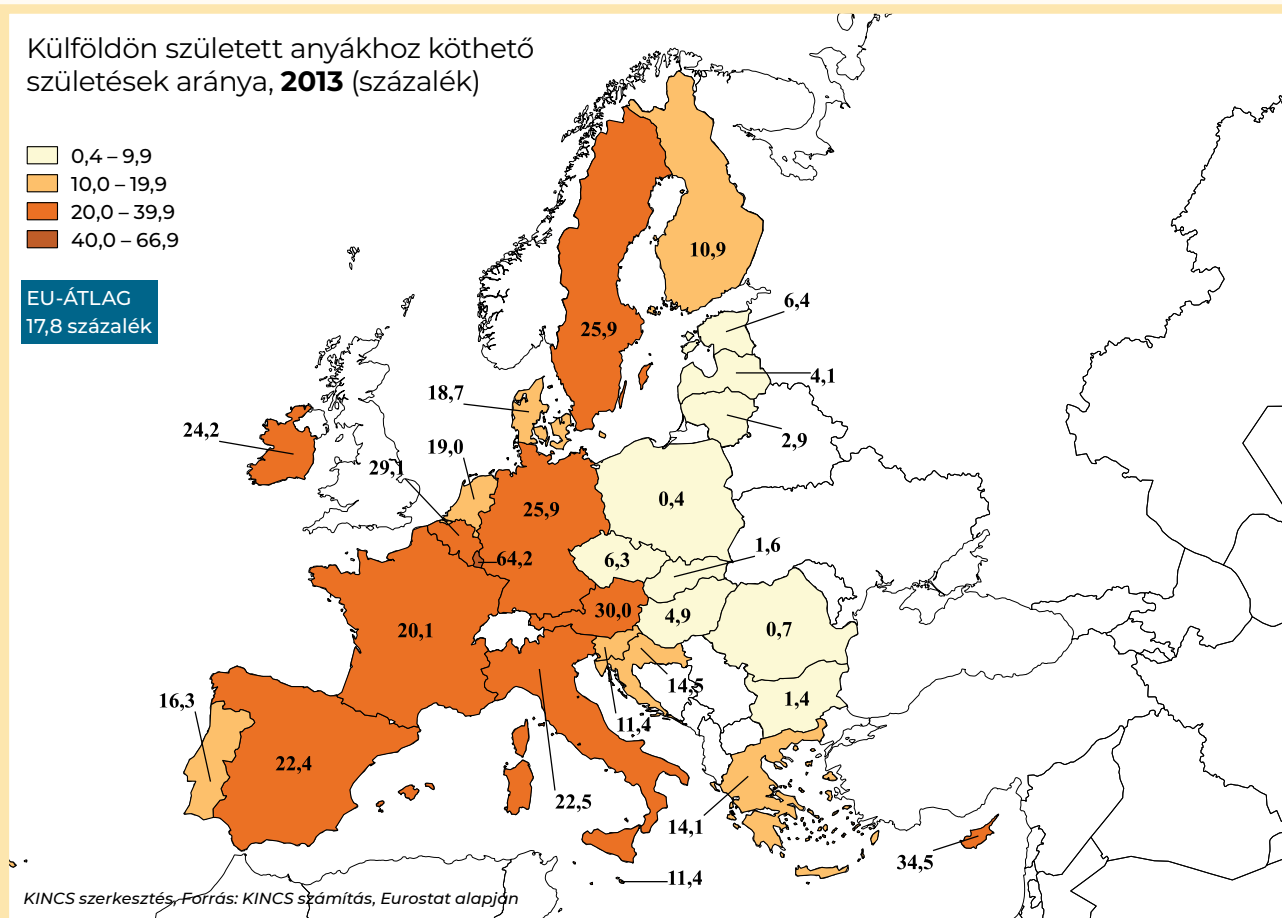

KINCS szerkesztés, Forrás: KINCS számítás, Eurostat alapján

Külföldön született anyákhoz köthető születések aránya, **2013** (százalék)

	0,4 – 9,9
	10,0 – 19,9
	20,0 – 39,9
	40,0 – 66,9

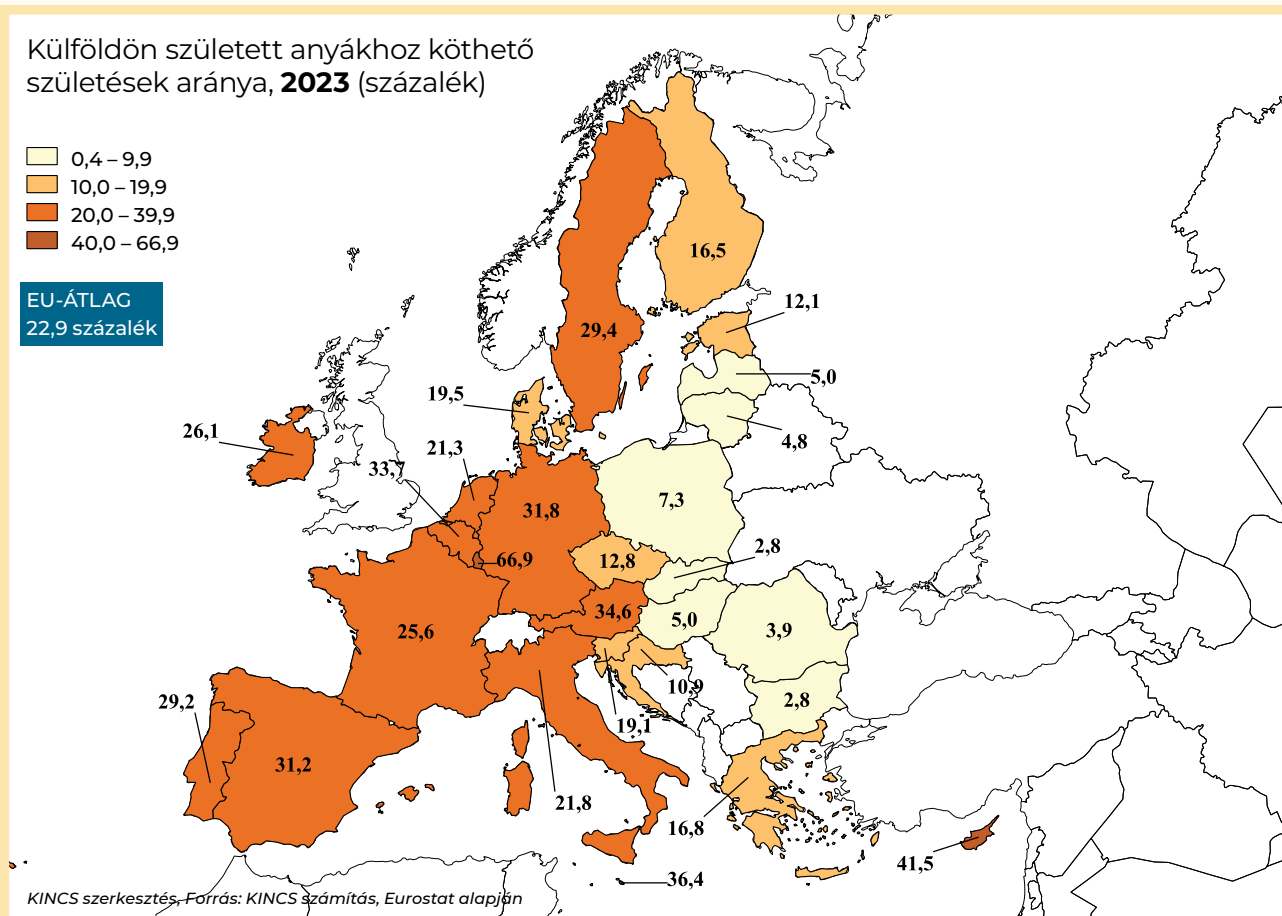
EU-ÁTLAG
17,8 százalék

Külföldön született anyákhoz köthető
születések aránya, **2023** (százalék)

	0,4 – 9,9
	10,0 – 19,9
	20,0 – 39,9
	40,0 – 66,9

EU-ÁTLAG
22,9 százalék

Külföldön született anyától származó az a gyermek, ahol az anya nem az adott országban, hanem egy másik országban született. EU-n kívül született anyától származó az a születés, ahol az anya EU-n kívüli országban született. Egy gyermek tehát – az EU szabályai szerint – akkor származik külföldön született anyától, ha az édesanyja egy másik EU-tagállamban vagy EU-n kívüli országban született. 2010-es adat nem állt a rendelkezésünkre, ezért 2013-as adatokat használtunk.

Az Európai Unióban folyamatosan nő a külföldi anyától született gyermekek száma és aránya, 2023-ban arányuk megközelítette a 23 százalékot. A külföldön született anyák négyötöde EU-n kívüli országból származik, 2023-ban minden hatodik újszülött Európán kívüli gyökerekkel rendelkezett.

Ma már a közép-kelet-európai tagállamok kivételével a legtöbb európai uniós tagállamban minden harmadik-ötödik újszülöttnak külföldi származású az édesanyja. Máltán, Ausztriában, Belgiumban, Németországban, Spanyolországban, Svédországban és Portugáliában minden harmadik, Írországban, Franciaországban minden negyedik, Olaszországban, Hollandiában és Dániában pedig minden ötödik újszülöttnak külföldi az édesanyja. Luxemburgban háromból két gyermek külföldi anyától születik. A Németországban vagy Svédországban megszülető gyermekek negyedének az édesanyja más országból származik. 2010-hez képest az Ibériai-félszigeten nőtt a legnagyobb mértékben a külföldön született anyákhoz köthető születések száma.

Magyarországon a külföldi anyától származó születések száma és aránya is alacsony, mindössze 5 százalék. A külföldön született anyák jellemzően a Kárpát-medence határon túli magyar közösségeiből származó, az anyaországba áttelepült nők.

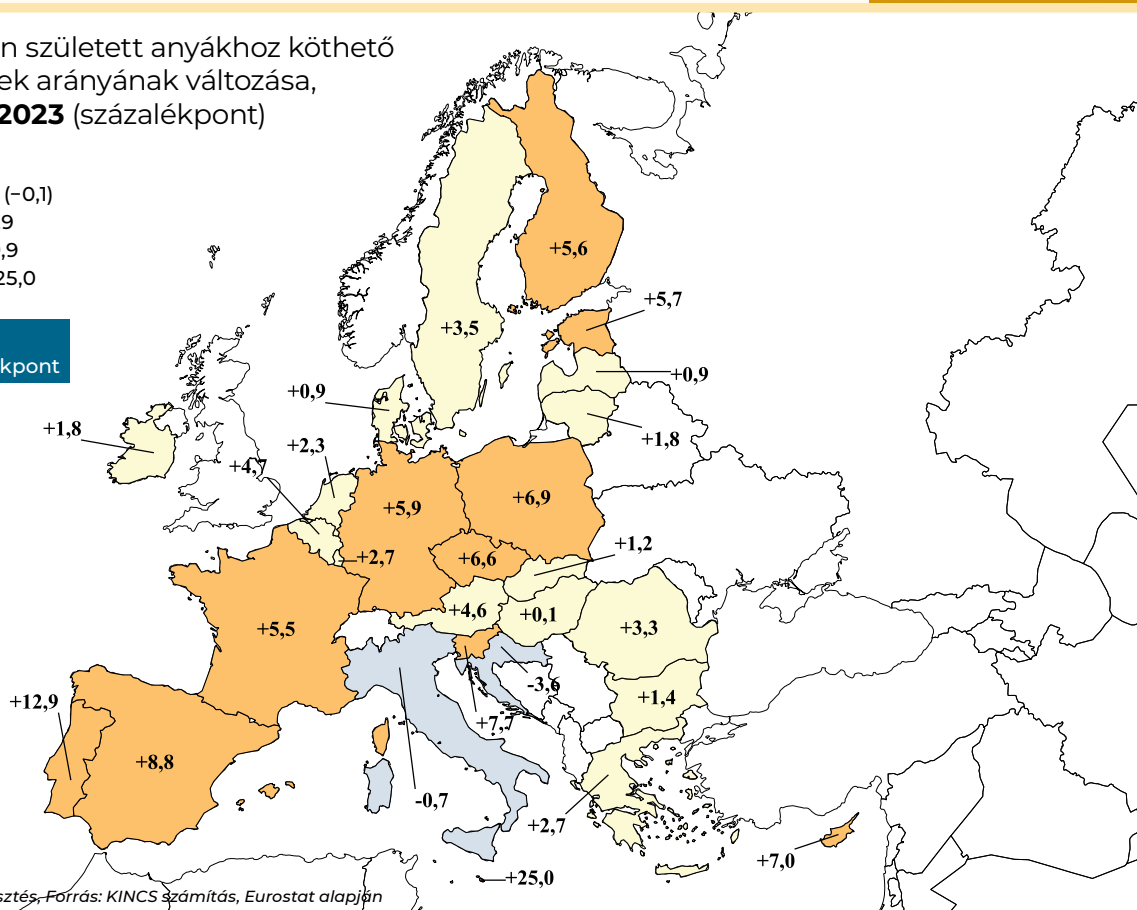
Tíz év alatt az EU-ban közel harmadával nőtt a külföldi anyáktól született gyermekek aránya, miközben Magyarországon változatlanul alacsony szinten maradt.

Külföldön született anyákhoz köthető születések arányának változása, **2013 vs 2023** (százalékpont)

- (-3,6) – (-0,1)
- 0,0 – 4,9
- 5,0 – 19,9
- 20,0 – 25,0

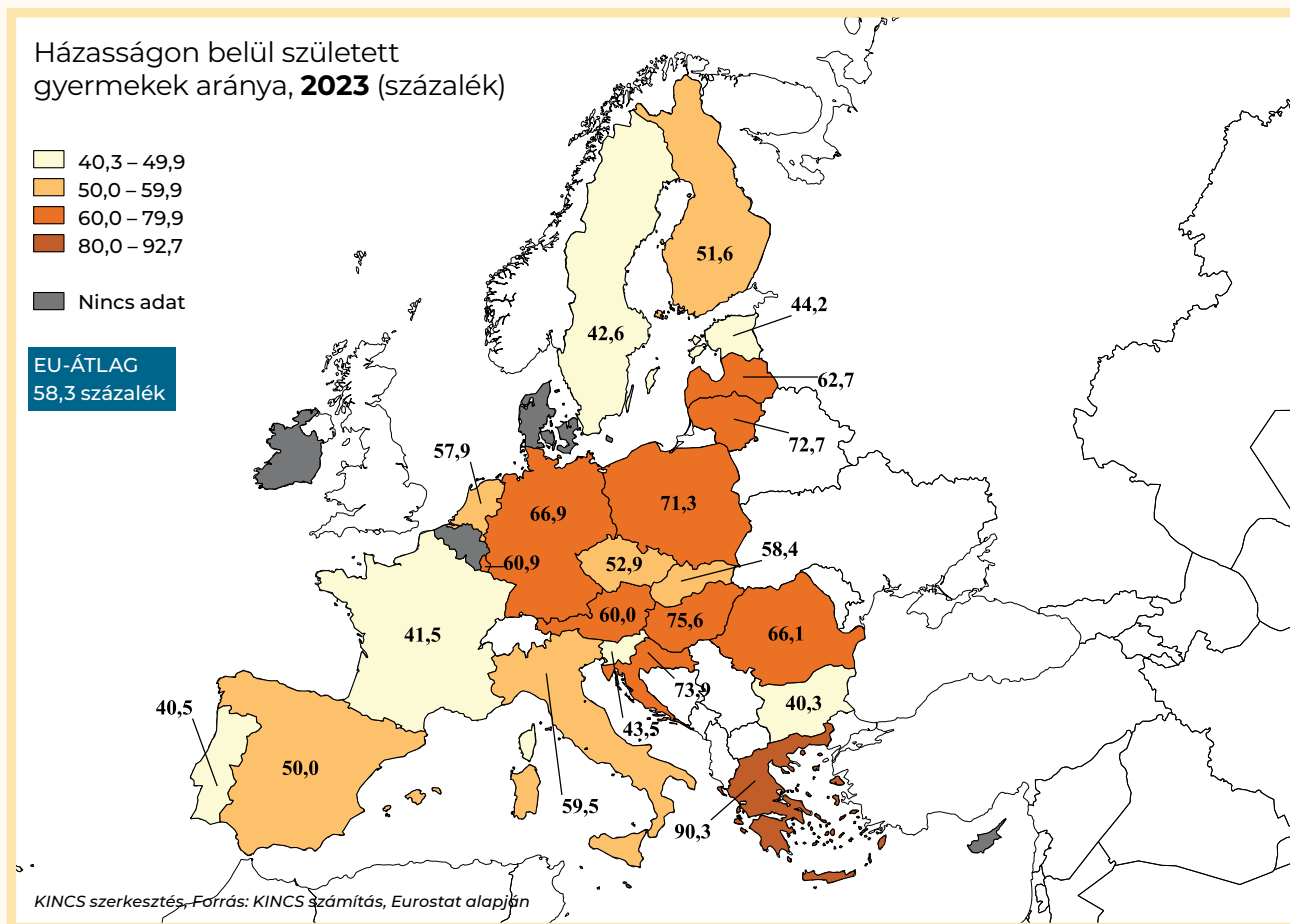
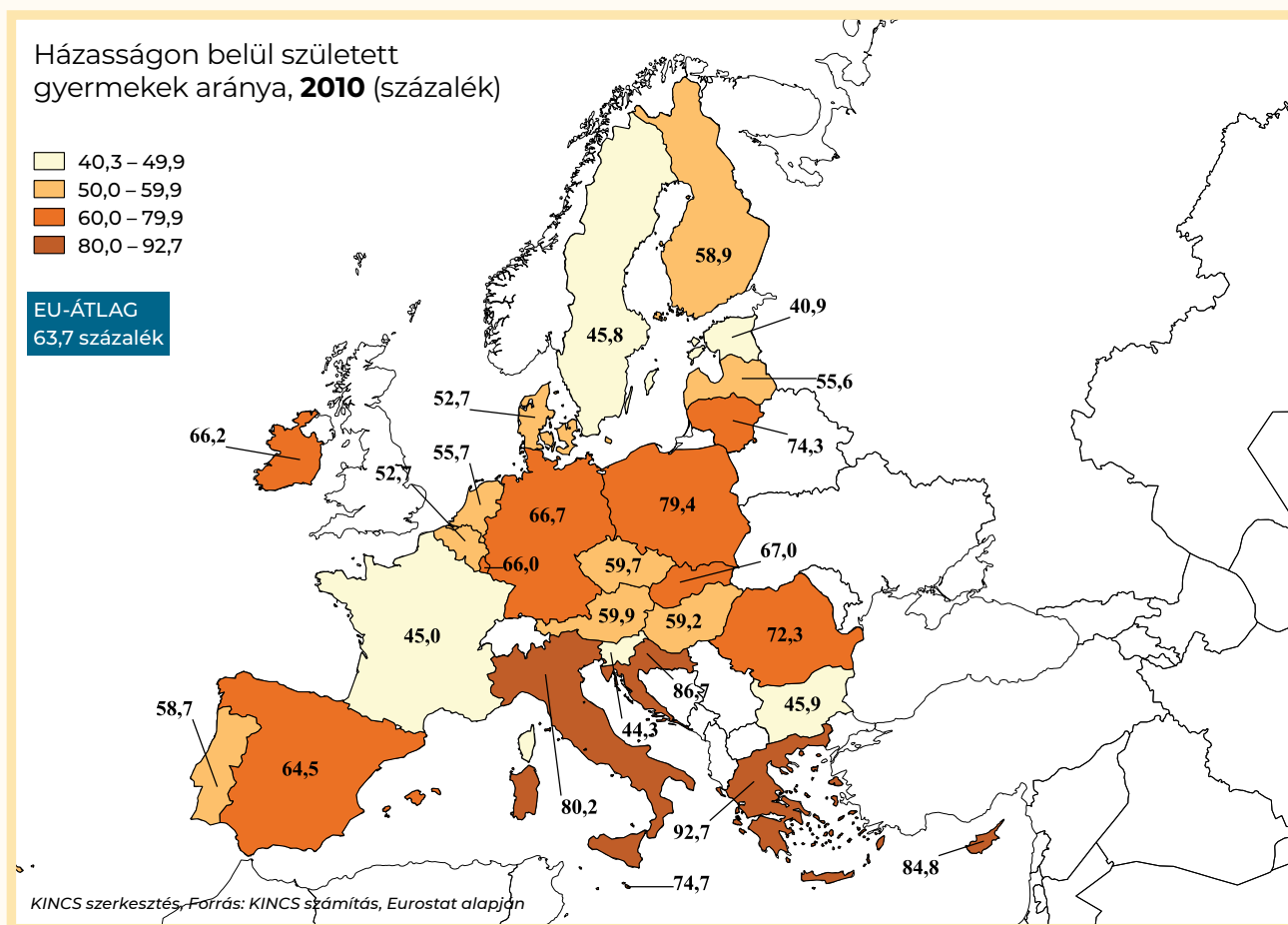
EU-ÁTLAG
+5,1 százalékpont

KINCS szerkesztés, Forrás: KINCS számítás, Eurostat alapján

HÁZASSÁGBAN SZÜLETETT GYERMEKEK

Házasságon belül született gyermekek aránya
(2010, 2023, változás 2010-2023 között)

Házasságon belüli születésnek tekintendő minden olyan születés, amelynél az anya családi állapota gyermeke születésekor házas.

Az Európai Unióban azok a tagállamok vannak többségben, amelyekben csökkent a házasságon belül született újszülöttek aránya 2010 és 2023 között: két tagállamban stagnált, három tagállamban enyhén emelkedett, míg 16 tagállamban csökkent. Fontos kiemelni, hogy ezen belül a déli országokban történt jelentős visszaesés. Míg Horvátországban és Spanyolországban 10 százalékpontot meghaladó mértékű volt, addig Portugáliában 18,2 százalékpontnál, Olaszországban pedig 20 százalékpontnál is jelentősebb csökkenést láthatunk.

Hazánkban – az Eurostat adatai alapján – 2023-ban harmadával több házasságot kötöttek, mint 2010-ben, miközben negyedével csökkent a válások száma. Ennek köszönhetően négyből három gyermek ma már házasságban születik (korábban, a 2010-es évek első felében csak 10-ből 6). Magyarországon 16,4 százalékponttal (59,2 százalékról 75,6 százalékra) nőtt a házasságon belül született gyermekek aránya, amely egyedülálló emelkedés az egész EU-n belül, különös tekintettel arra, hogy ebben az időszakban az EU-átlaga 5,4 százalékponttal (63,7 százalékról 58,3 százalékra) csökkent.

2010 után a legtöbb EU-tagállamban csökkent a házasságon belül született gyermekek aránya, miközben Magyarországon nőtt a legnagyobb mértékben.

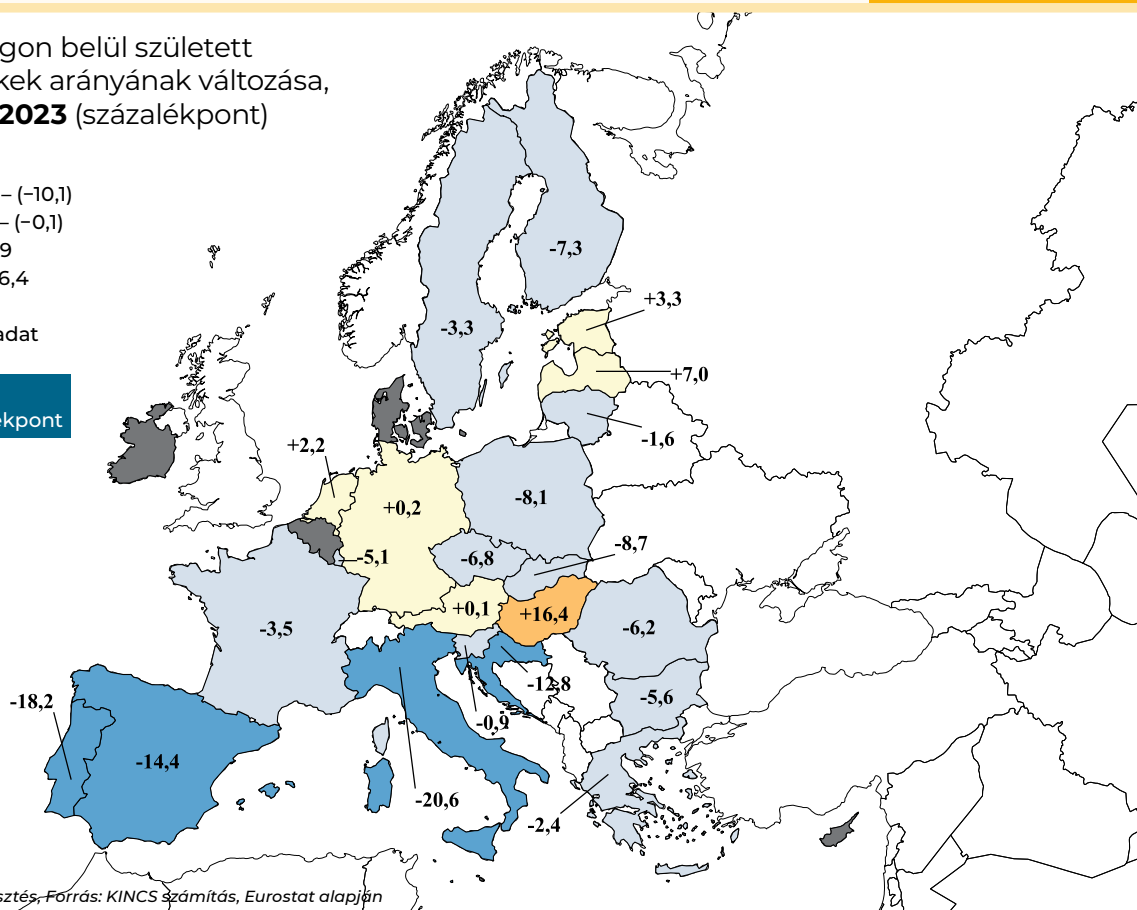

Házasságon belül született gyermekek arányának változása, 2010 vs 2023 (százalékpont)

- (-20,6) – (-10,1)
- (-10,0) – (-0,1)
- 0,0 – 9,9
- 10,0 – 16,4

Nincs adat

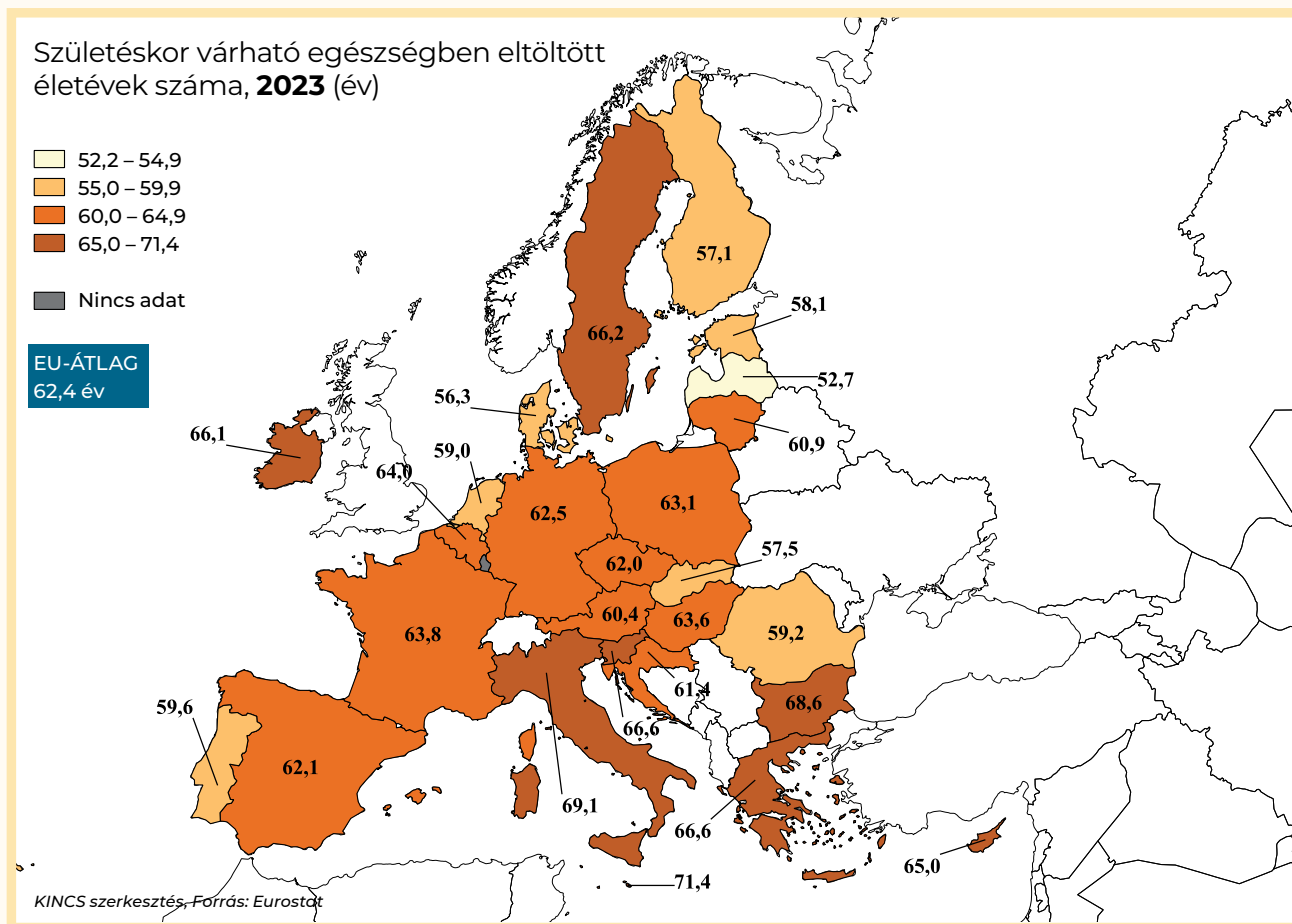
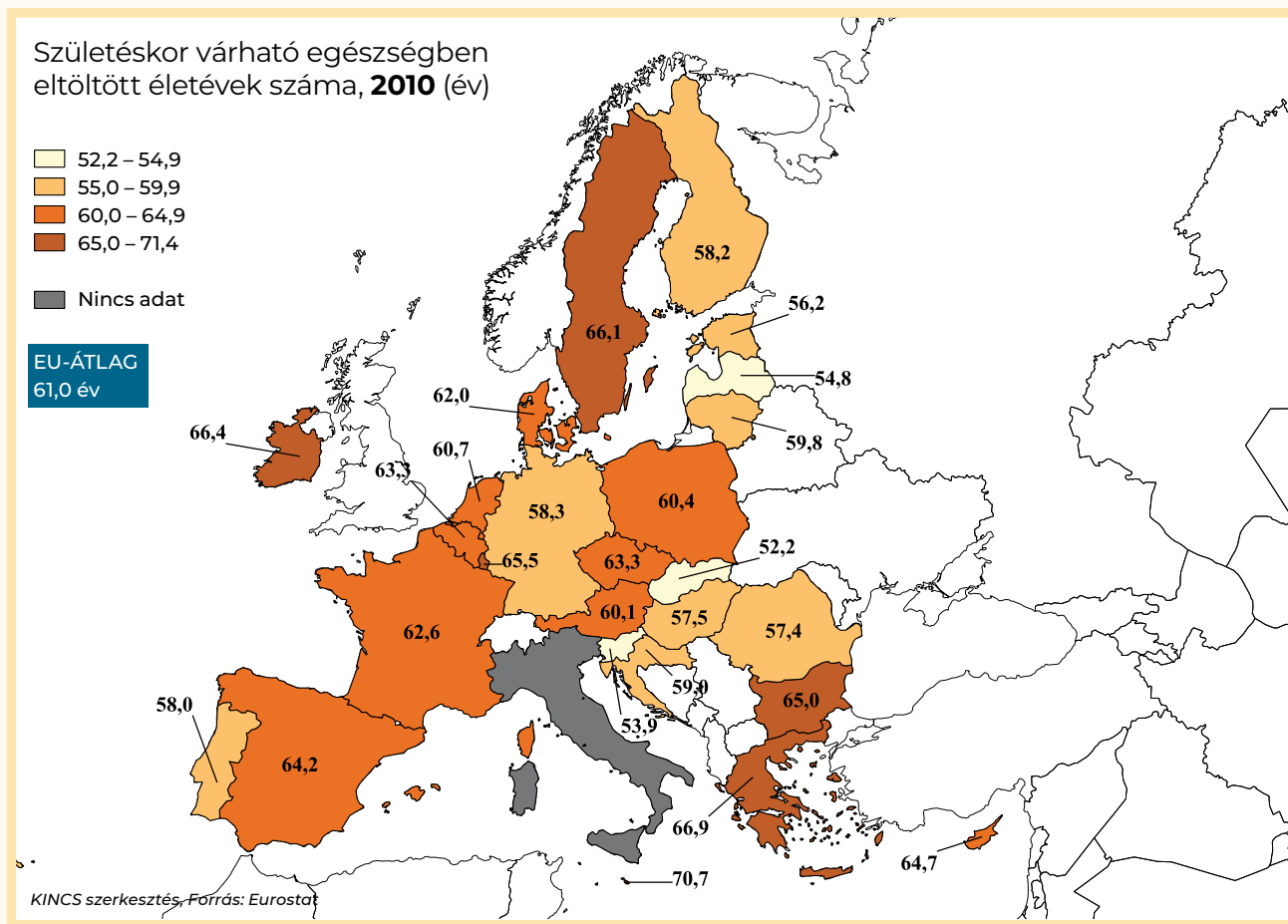
EU-ÁTLAG
-5,4 százalékpont

KINCS szerkesztés, Forrás: KINCS számítás, Eurostat alapján

EGÉSZSÉGBEN ELTÖLTÖTT ÉLETÉVEK

Születéskor várható egészségben
eltöltött életevek száma
(2010, 2023, változás 2010-2023 között)

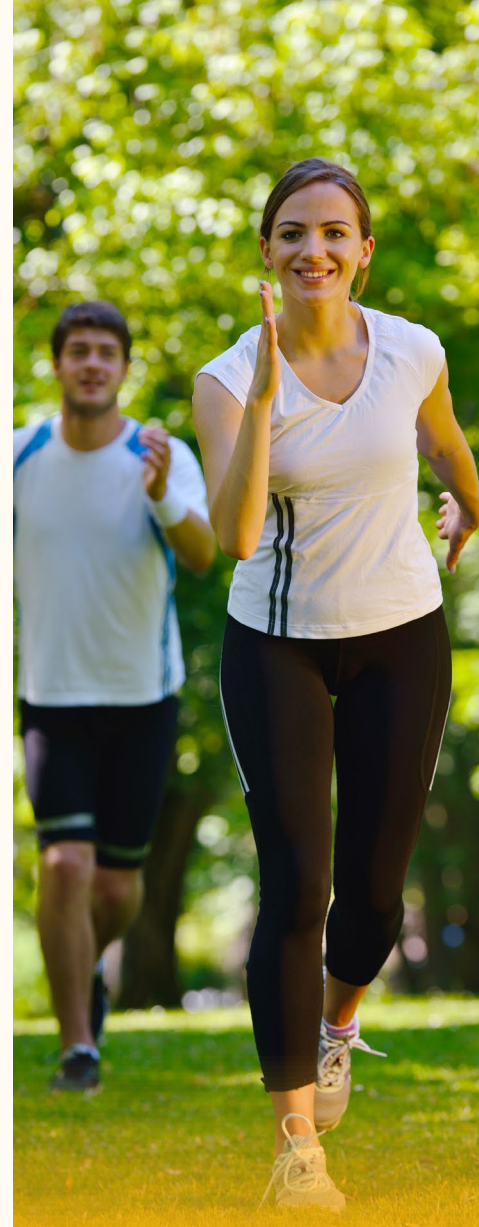

A születéskor várható egészségben eltöltött életek száma, azaz az egészségesen várható élettartam, az egészségi állapotból eredő korlátozottságtól mentesen leélhető életek számát fejezi ki.

Kulcsfontosságú kérdés, hogy a növekvő várható élettartam révén nyert extra évek jó vagy rossz egészségi állapotban telnek-e. Mivel a születéskor várható élettartam nem ad teljes választ erre a kérdésre, érdemes megvizsgálni a születéskor várható egészséges életek számát, amely az életminőségre összpontosít, nem pedig az élettartamra önmagában. Mint ilyen, a születéskor várható egészséges életek száma fontos mérőeszköze az európai uniós lakosok egészségi állapotának.

Míg 2010-ben hazánkban a hatodik legalacsonyabb volt a születéskor várható egészséges életek száma (mindössze 57,5 év), addig 2023-ra az EU-átlagot (62,4 év) meghaladó egészségben eltöltött évekre (átlagosan 63,6 évre) számíthatnak a magyarok, amely a második legnagyobb növekedés (+6,1 év) a tagállamok körében. Fontos kiemelni azt is, hogy az uniós tagállamok harmadában csökkent a születéskor várható egészséges életek száma, a legnagyobb mértékben Dániában, közel 6 évvel, de Spanyolországban, Lettországban is 2 évvel kevesebb egészséges életévre számíthattak az állampolgárok 2023-ban, mint 2010-ben. A 2010 óta megtapasztalható hazai kedvező folyamatoknak köszönhetően a születéskor várható egészséges életek száma ma már magasabb hazánkban, mint az uniós tagállamok többségében.

2010 után az EU-tagállamok többségében nőtt az egészségben eltöltött életek átlagos száma, közülük a második legnagyobb mértékben Magyarországon.

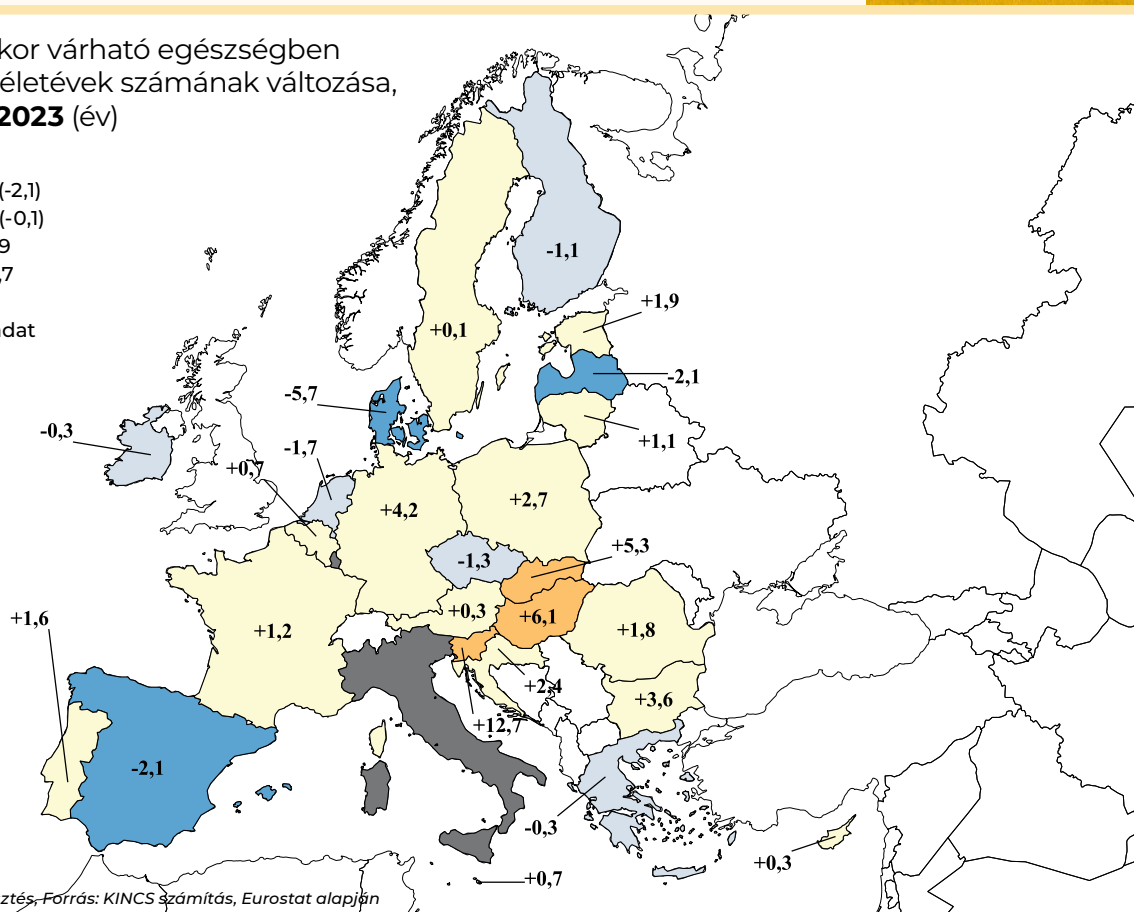

Születéskor várható egészségben eltöltött életek számának változása, 2010 vs 2023 (év)

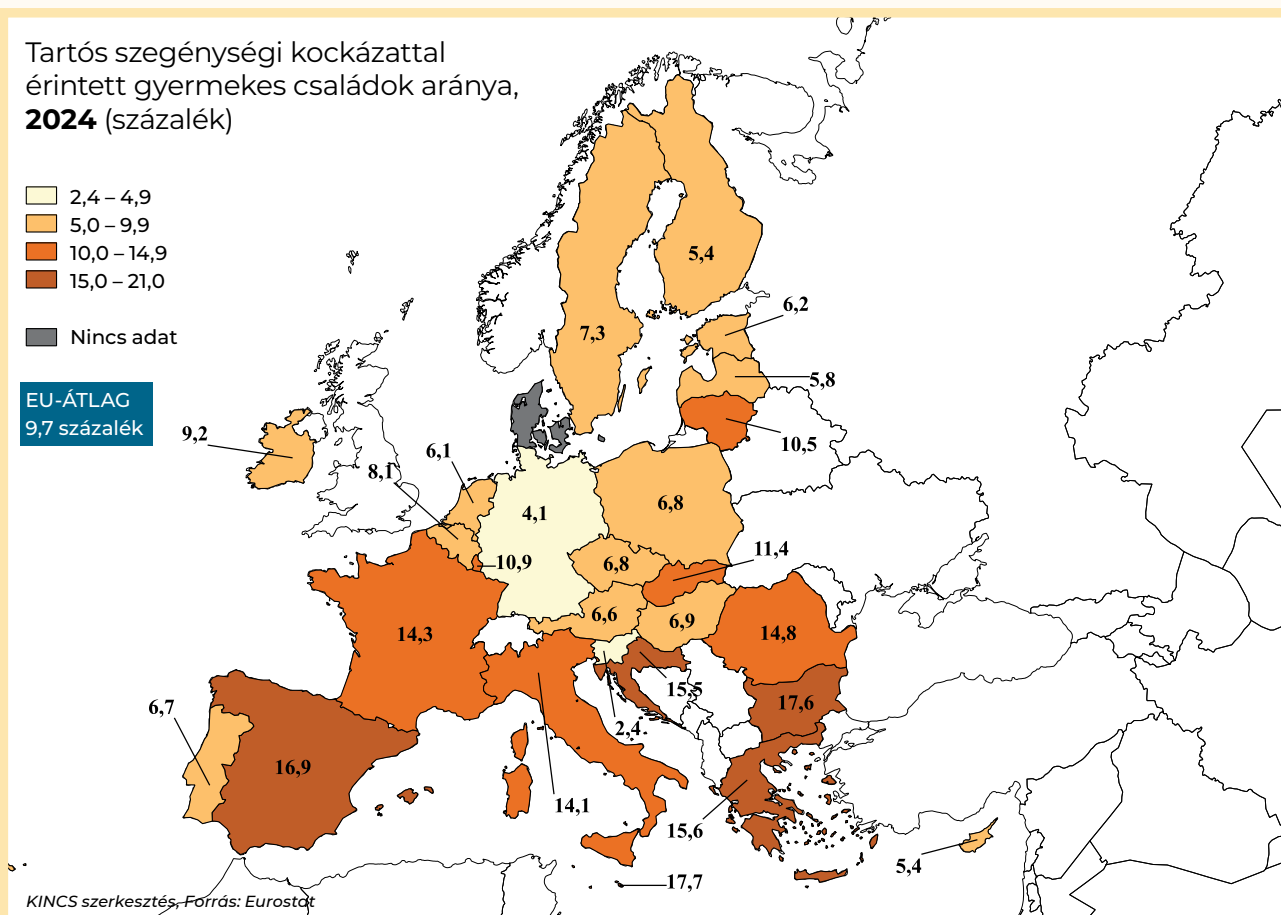
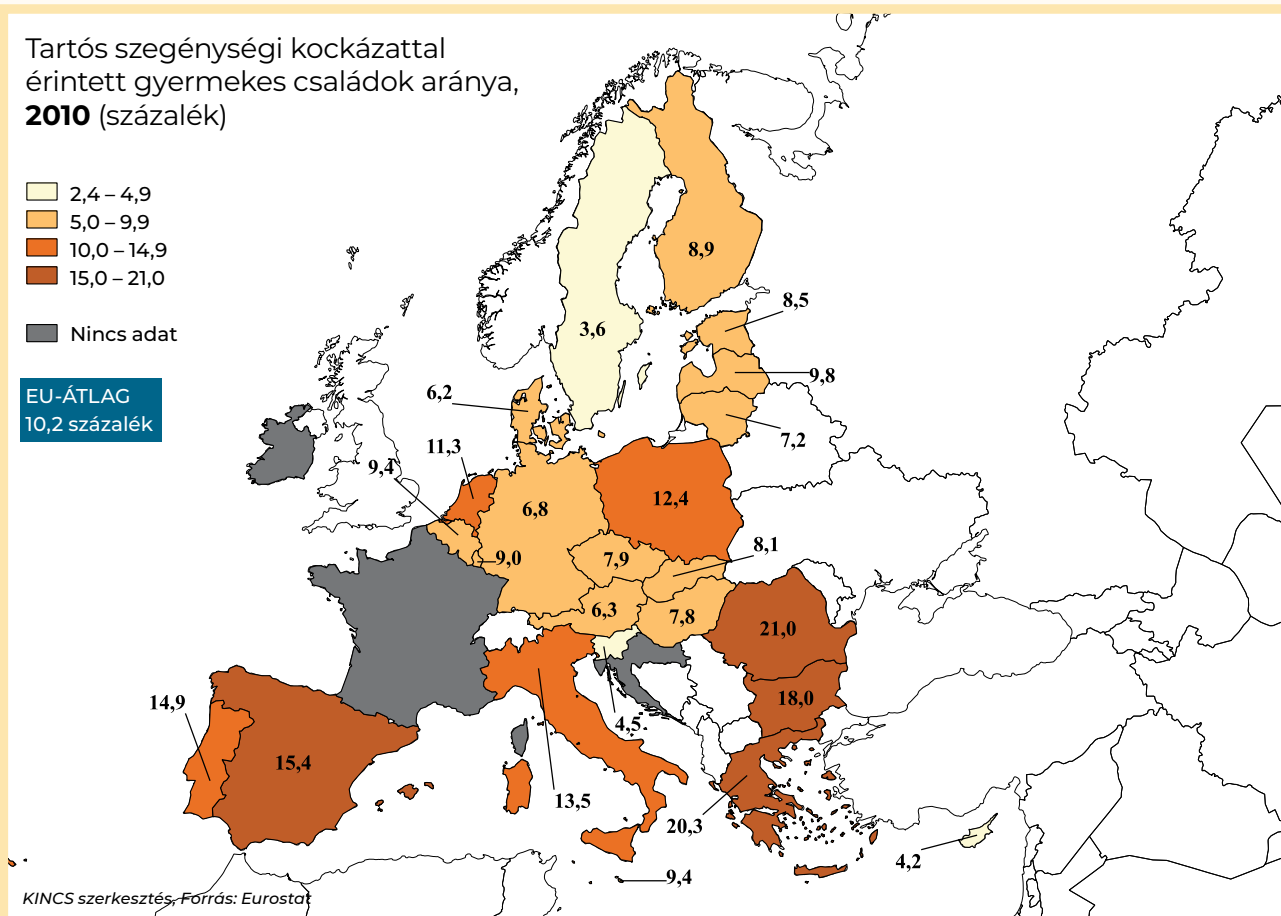
- (-5,7) – (-2,1)
- (-2,0) – (-0,1)
- 0,0 – 4,9
- 5,0 – 12,7

Nincs adat

EU-ÁTLAG
+1,4 év

KINCS szerkesztés, Forrás: KINCS számítás, Eurostat alapján

Tartós szegénységi kockázatnak azt tekintjük, ha valaki hosszú távon, vagyis legalább 3 évig küzd anyagi nehézségekkel, és ezáltal a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés veszélyének van kitéve.

Ha megnézzük az egyes tagállamokat, látható, hogy 2024-ben Szlovéniában a legalacsonyabb a szegénységi kockázattal érintett gyermekes családok aránya (2,4%), míg Máltán hétszer ilyen magas (17,7%).

Hazánk a középmezőnyben helyezkedik el 6,9 százalékkal, a magyar érték közel harmadával kisebb, mint az európai uniós átlag.

2010 és 2024 között a tagállamok körében vegyes kép mutatkozik: több ország mutatója romlott, néhány országban stagnált, öröndetes módon azonban a tagállamok nagyobb részében javulás figyelhető meg. Máltán romlott a legnagyobb mértékben ez a mutató (8,3 százalékponttal, 9,4 százalékról 17,7 százalékra nőtt), míg Portugáliában csökkent a legnagyobb mértékben (8,2 százalékponttal, 14,9 százalékról 6,7 százalékra).

Míg az Európai Unióban a gyermekes családok tizedét érinti a tartós szegénység kockázata, Magyarországon már csak kevesebb, mint 7 százalékát.

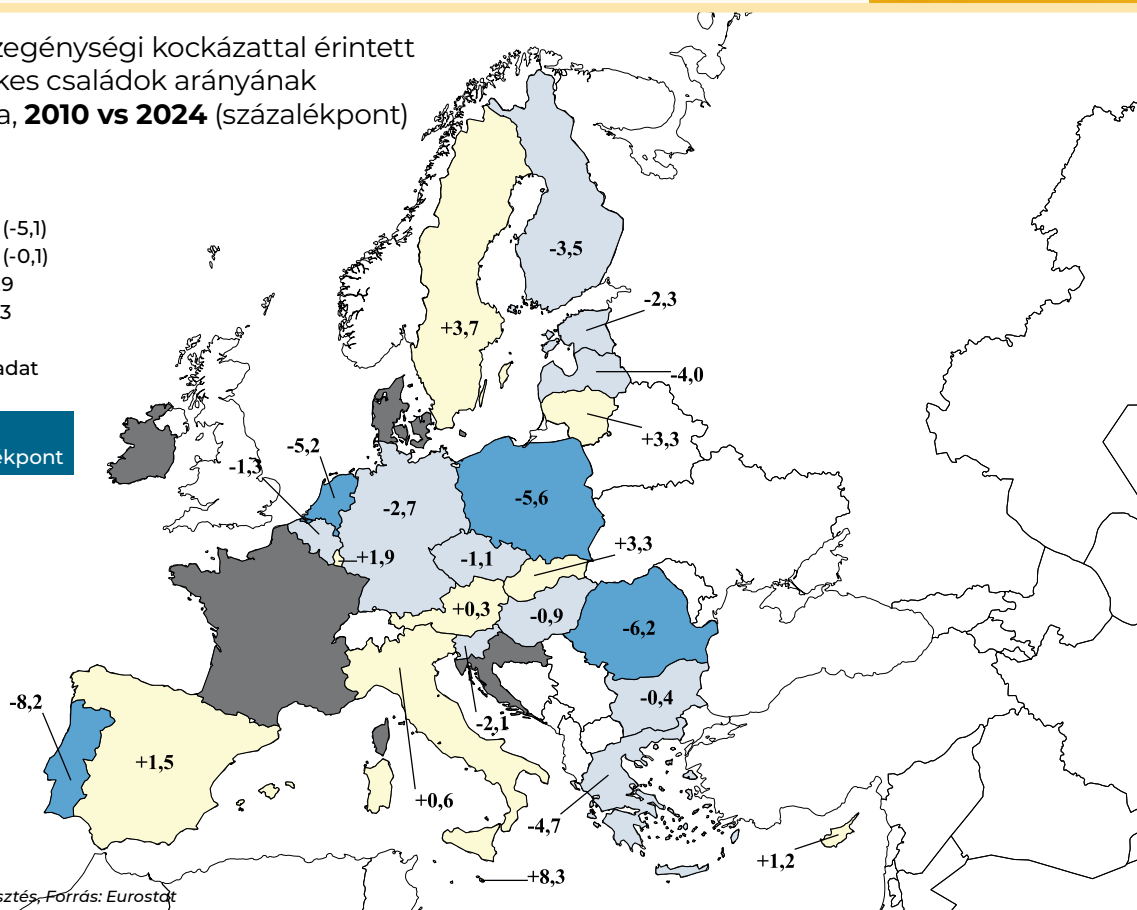

Tartós szegénységi kockázattal érintett gyermekes családok arányának változása, **2010 vs 2024** (százalékpont)

- (-8,2) – (-5,1)
- (-5,0) – (-0,1)
- 0,0 – 4,9
- 5,0 – 8,3

■ Nincs adat

EU-ÁTLAG
-0,5 százalékpont

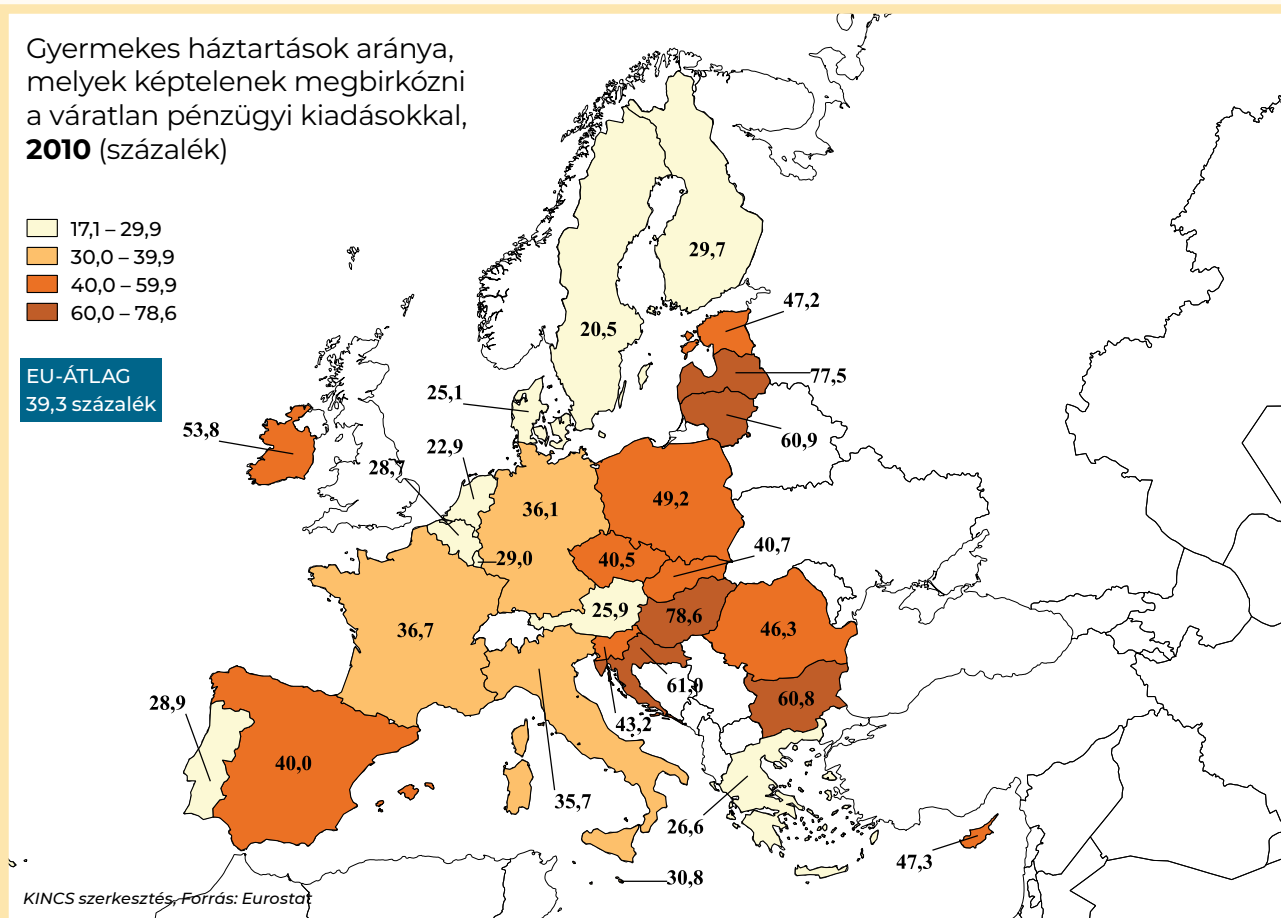
KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

Gyermekes háztartások aránya, melyek képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal (2010, 2024, változás 2010-2024 között)

Gyermekes háztartások aránya, melyek képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal, **2010** (százalék)

- 17,1 – 29,9
- 30,0 – 39,9
- 40,0 – 59,9
- 60,0 – 78,6

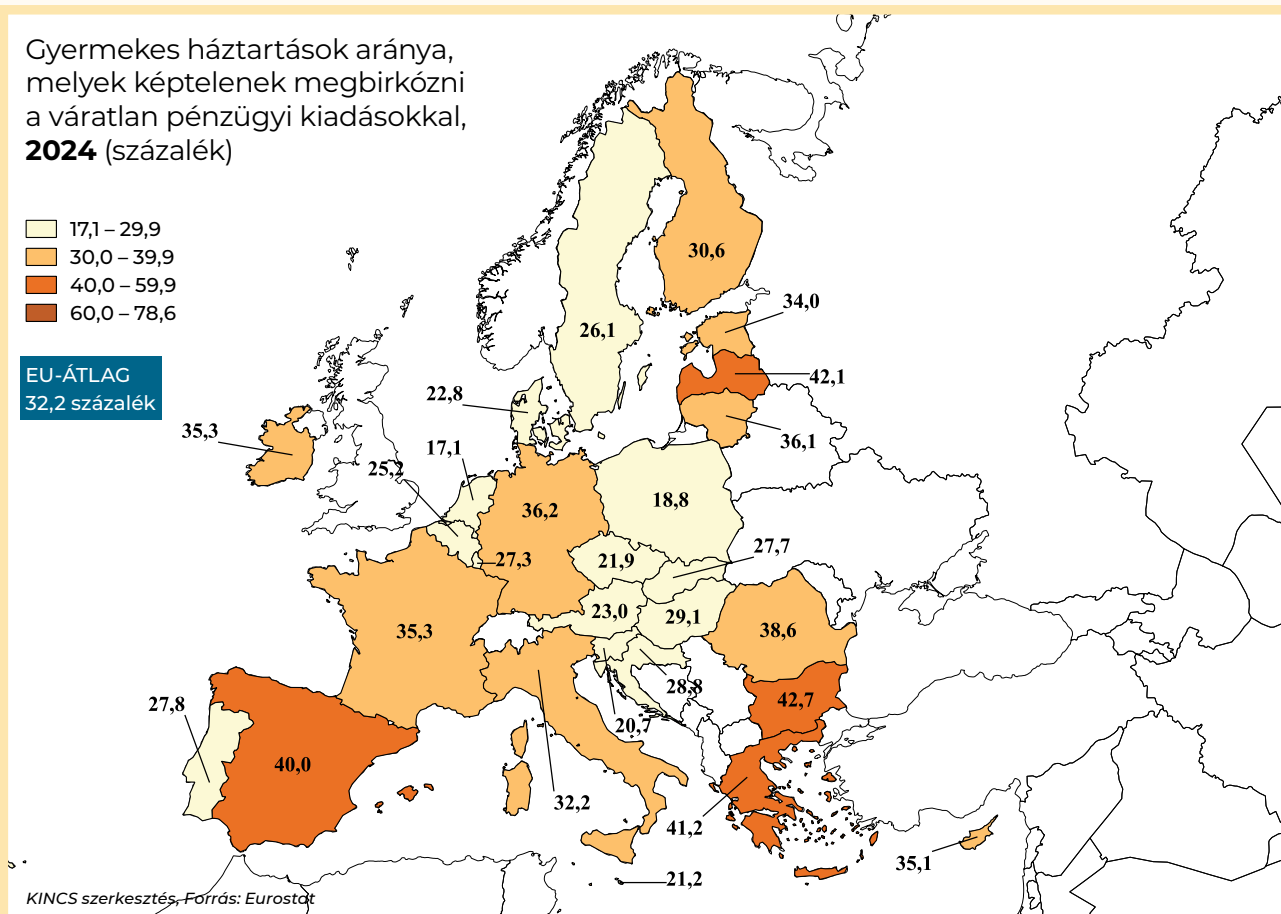
EU-ÁTLAG
39,3 százalék

Gyermekes háztartások aránya, melyek képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal, **2024** (százalék)

- 17,1 – 29,9
- 30,0 – 39,9
- 40,0 – 59,9
- 60,0 – 78,6

EU-ÁTLAG
32,2 százalék

Azon háztartásokra mondjuk, hogy képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal, amelyeknek nincsen megtakarított pénzük, ezért képtelenek fedezni a váratlanul felmerülő pénzügyi kiadásokat.

Az Európai Unióban 2010 és 2024 között mintegy 7,1 százalékponttal (39,3 százalékról 32,2 százalékra) csökkent azon gyermekes háztartások aránya, melyek képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal, ám így is majdnem minden harmadik gyermekes háztartás érintett. A legnagyobb mértékű, mintegy 49,5 százalékpontos csökkenés Magyarországon figyelhető meg (78,6 százalékról 29,1 százalékra), ahol így tizennégy év alatt az EU-átlag alá csökkent azon gyermekes háztartások aránya, melyek képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal. Ezzel szemben Görögországban ugyanebben az időszakban 14,6 százalékponttal nőtt az arány, amely a legmagasabb emelkedés a tagállamok körében. 2024-ben Hollandiában volt a legalacsonyabb azon gyermekes háztartások aránya, melyek nem tudták kezelni a váratlanul felmerülő anyagi terheket (17,1%) és Bulgáriában a legmagasabb (42,7%).

Míg 2010-ben még a közép-kelet-európai tagállamok körében volt a legmagasabb azon gyermekes háztartások aránya, melyek képtelenek voltak megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal, addig 2024-ben jellemzően már a nyugat-európai tagállamokban magasabb a mutató értéke.

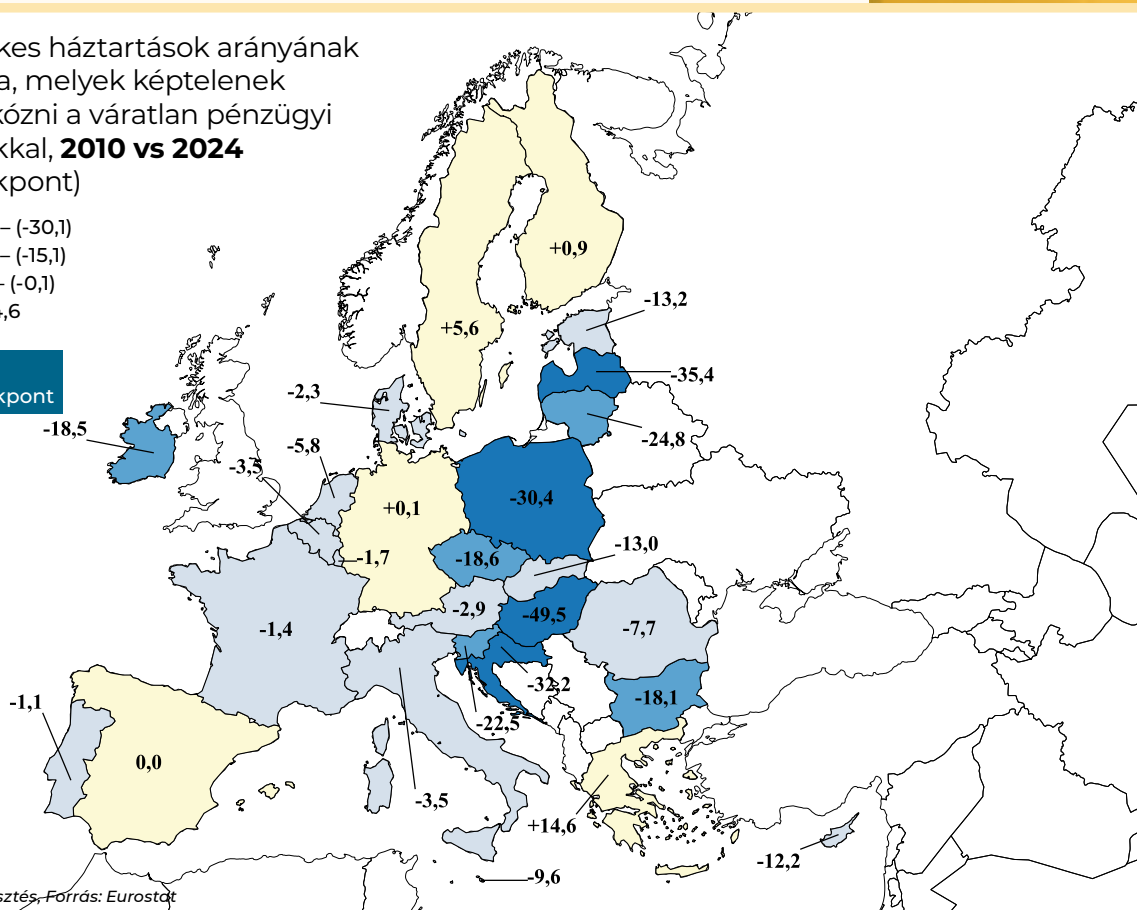
Az Európai Unióban 2010 után Magyarországon csökkent legnagyobb mértékben azon gyermekes családok aránya, amelyek képtelenek megbirkózni egy váratlan pénzügyi kiadással.

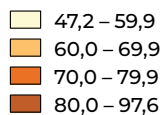
Gyermekek háztartásának arányának változása, melyek képtelenek megbirkózni a váratlan pénzügyi kiadásokkal, **2010 vs 2024** (százalékpont)

- (-49,5) – (-30,1)
- (-30,0) – (-15,1)
- (-15,0) – (-0,1)
- 0,0 – 14,6

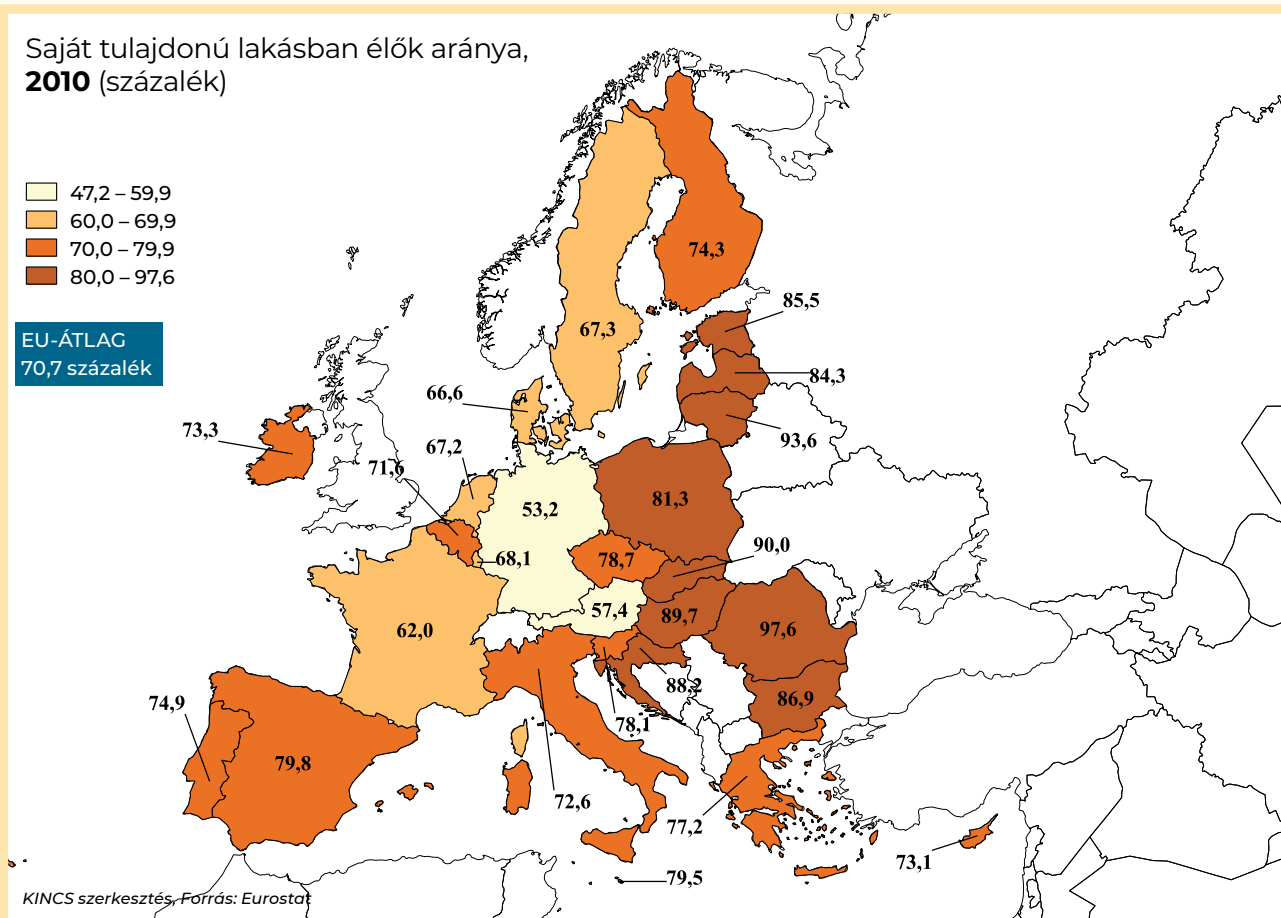
EU-ÁTLAG
-7,1 százalékpont

Saját tulajdonú lakásban élők aránya,
2010 (százalék)

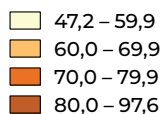

EU-ÁTLAG
70,7 százalék

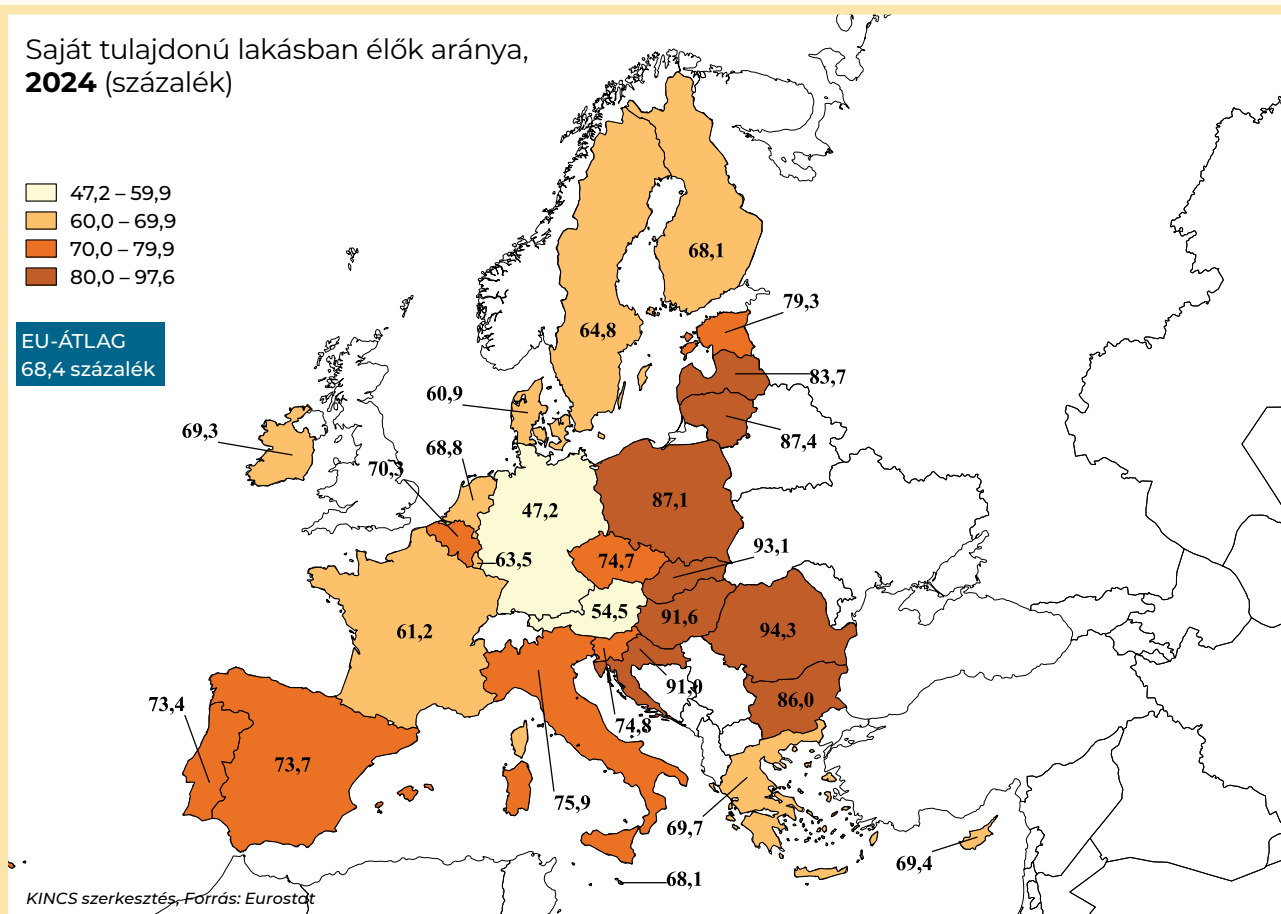

KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

Saját tulajdonú lakásban élők aránya,
2024 (százalék)

EU-ÁTLAG
68,4 százalék

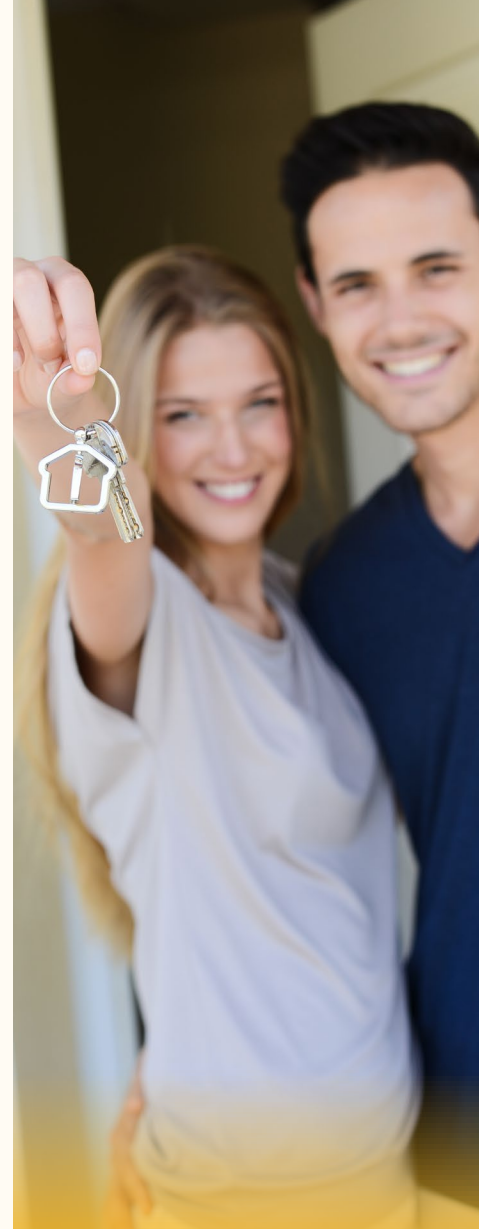
KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

A lakástulajdonosok aránya egy adott országban azoknak a személyeknek a százalékos aránya, akik saját tulajdonú lakásban élnek, beleértve azokat is, akik a tulajdonos közvetlen családtagjaiként, rokonaiként tartózkodnak az ingatlanban.

Az Európai Unióban csökkent (-2,3 százalékponttal) a saját tulajdonú lakásban lakók aránya 2010 és 2024 között, 2024-ben 10-ből 7 EU-s állampolgár (68,4%) élt saját otthonában. Míg Nyugat-Európában nagyobb mértékben jellemző a bérlemények használata, addig a saját tulajdonú lakás prioritása az Európai Unió közép-keleti tagállamaira jellemző: a legnagyobb arányban Romániában élnek saját tulajdonú lakásban az uniós állampolgárok (94,3%), ezt követi Szlovákia (93,1%), majd hazánk (91,6%). Az uniós tagállamok közül Magyarországon a harmadik legmagasabb a saját tulajdonú otthonban élők aránya. A skála másik végén Németország (47,2%), Ausztria (54,5%) és Dánia (60,9%) áll.

2010 és 2024 között a tagállamok közel háromnegyedében csökkent a saját tulajdonú lakásban lakók aránya: a legnagyobb mértékben Máltán (11,4 százalékponttal), 79,5 százalékról 68,1 százalékra. Ezzel szemben Lengyelországban majdnem 6 százalékponttal nőtt a mutató értéke. Hazánkban a növekedés közel 2 százalékpontnyi volt 2010 és 2024 között.

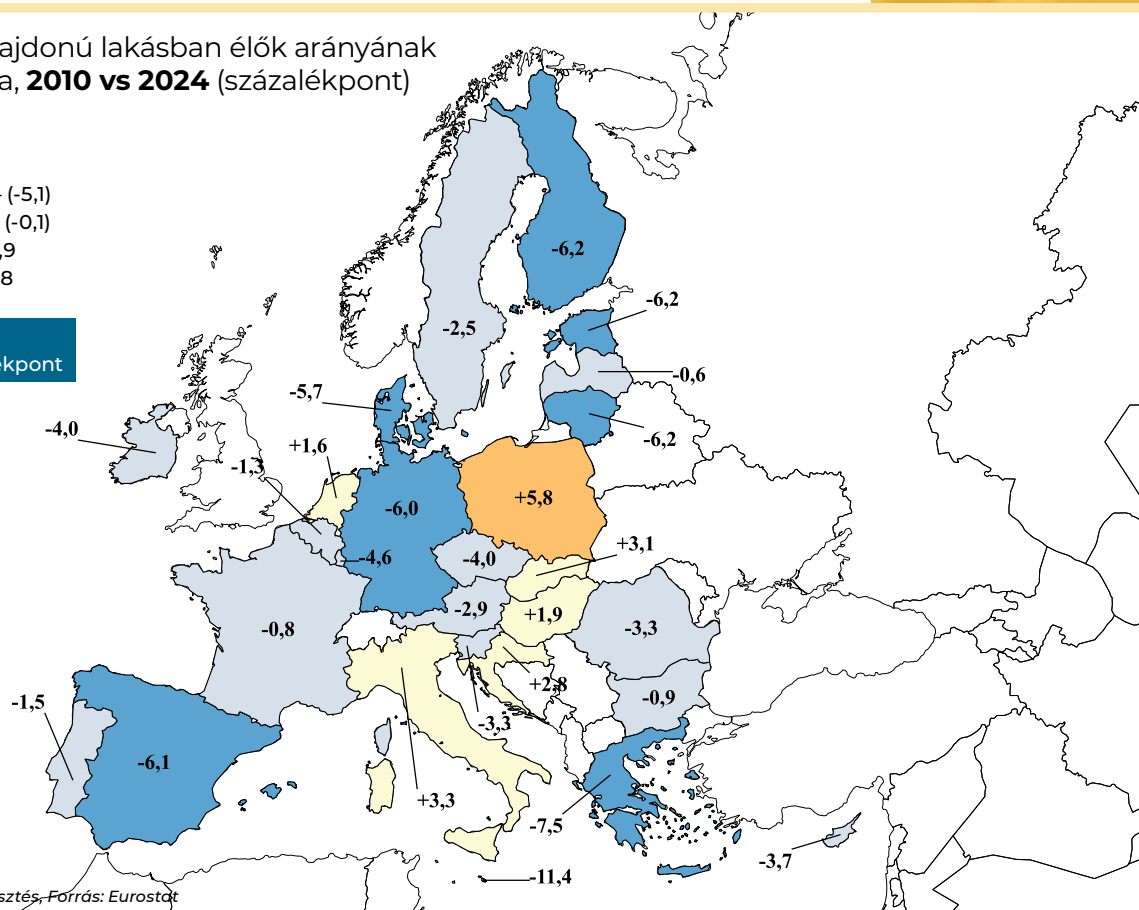
2010 óta az EU legtöbb országában csökkent a saját tulajdonú otthonban élők aránya, miközben Magyarországon nőtt.

Saját tulajdonú lakásban élők arányának változása, **2010 vs 2024** (százalékpont)

- (-11,4) – (-5,1)
- (-5,0) – (-0,1)
- 0,0 – 4,9
- 5,0 – 5,8

EU-ÁTLAG
-2,3 százalékpont

KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

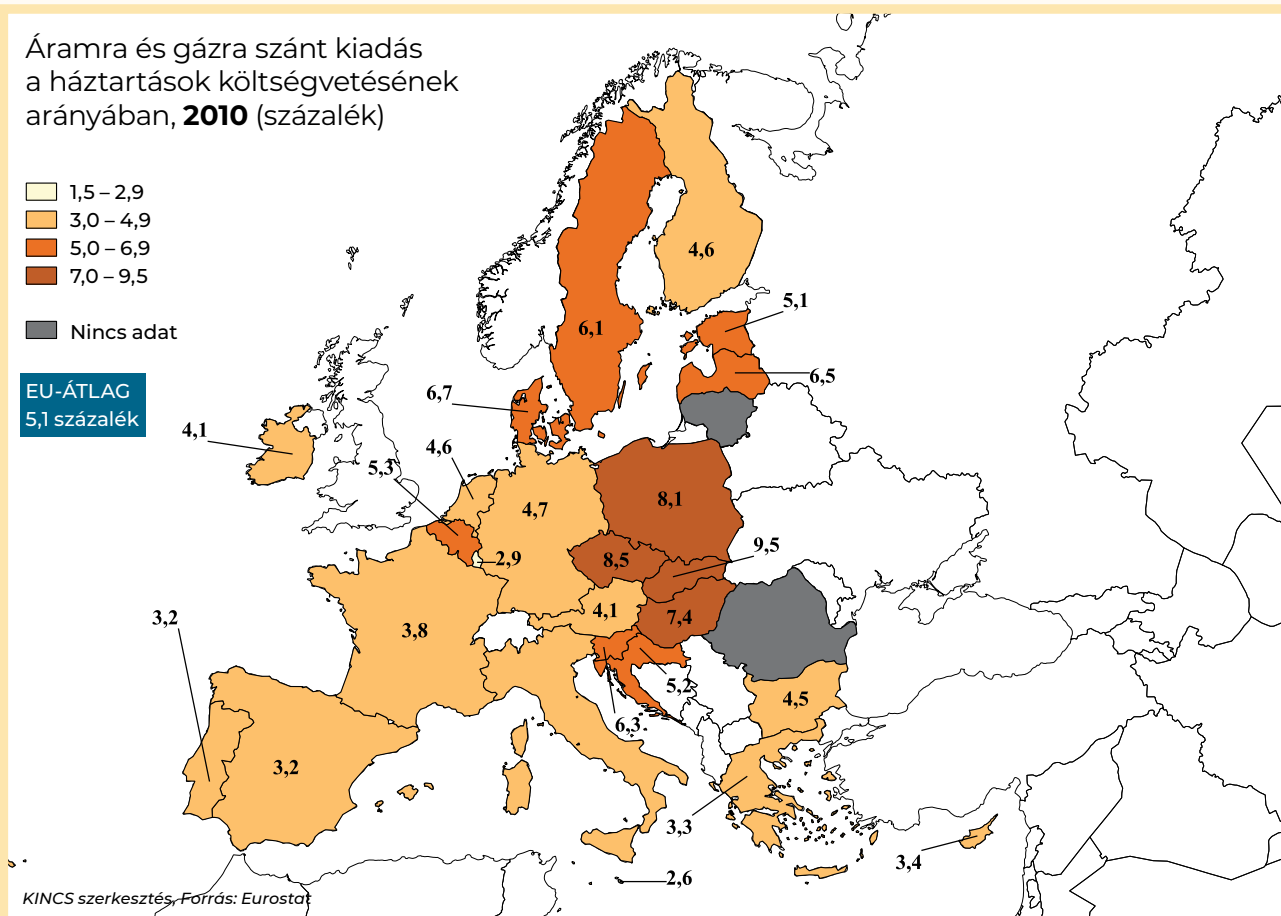
Áramra és gázra szánt kiadás a háztartások költségvetésének arányában (2010, 2024, változás 2010-2024 között)

Áramra és gázra szánt kiadás a háztartások költségvetésének arányában, **2010** (százalék)

- 1,5 – 2,9
- 3,0 – 4,9
- 5,0 – 6,9
- 7,0 – 9,5

Nincs adat

EU-ÁTLAG
5,1 százalék

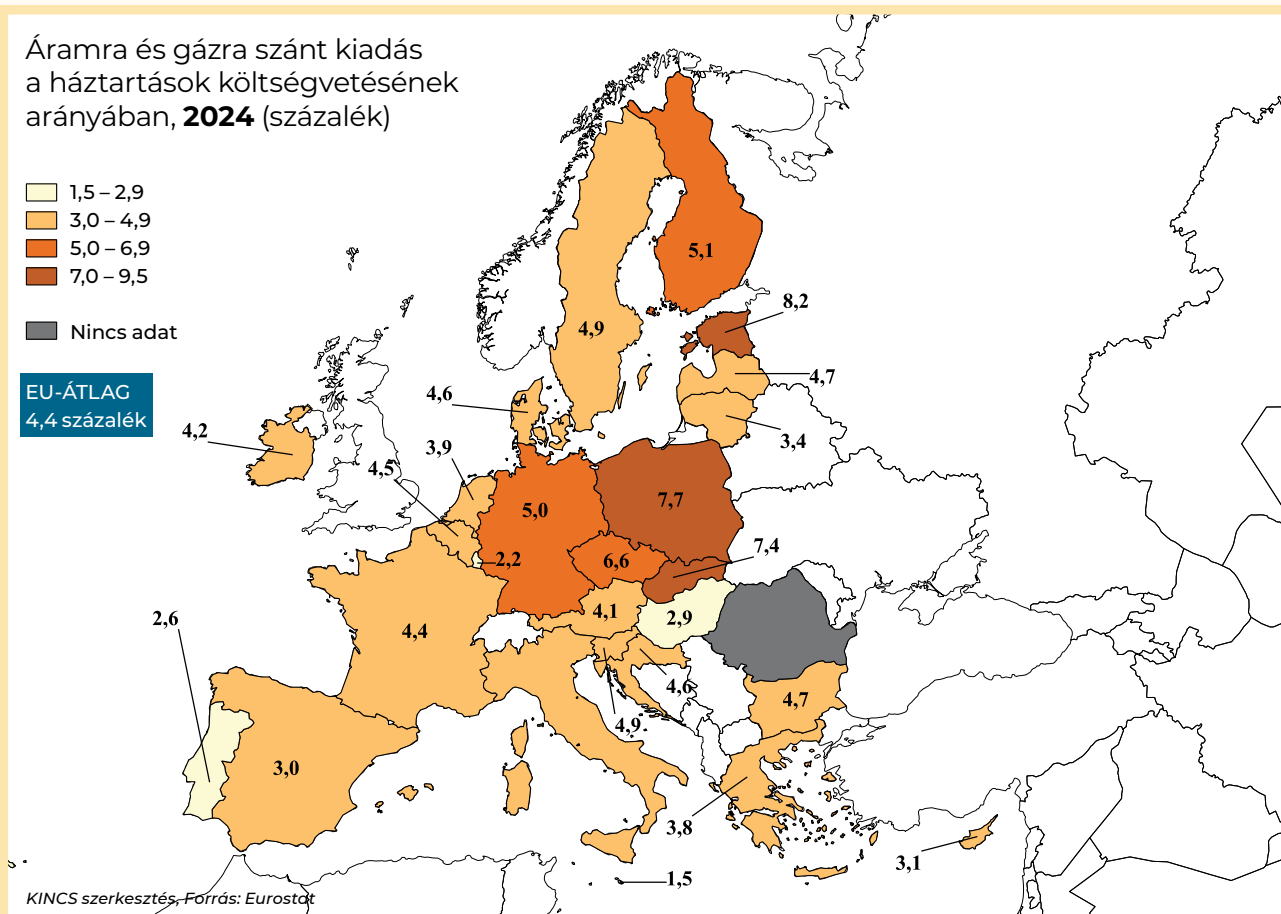

Áramra és gázra szánt kiadás a háztartások költségvetésének arányában, **2024** (százalék)

- 1,5 – 2,9
- 3,0 – 4,9
- 5,0 – 6,9
- 7,0 – 9,5

Nincs adat

EU-ÁTLAG
4,4 százalék

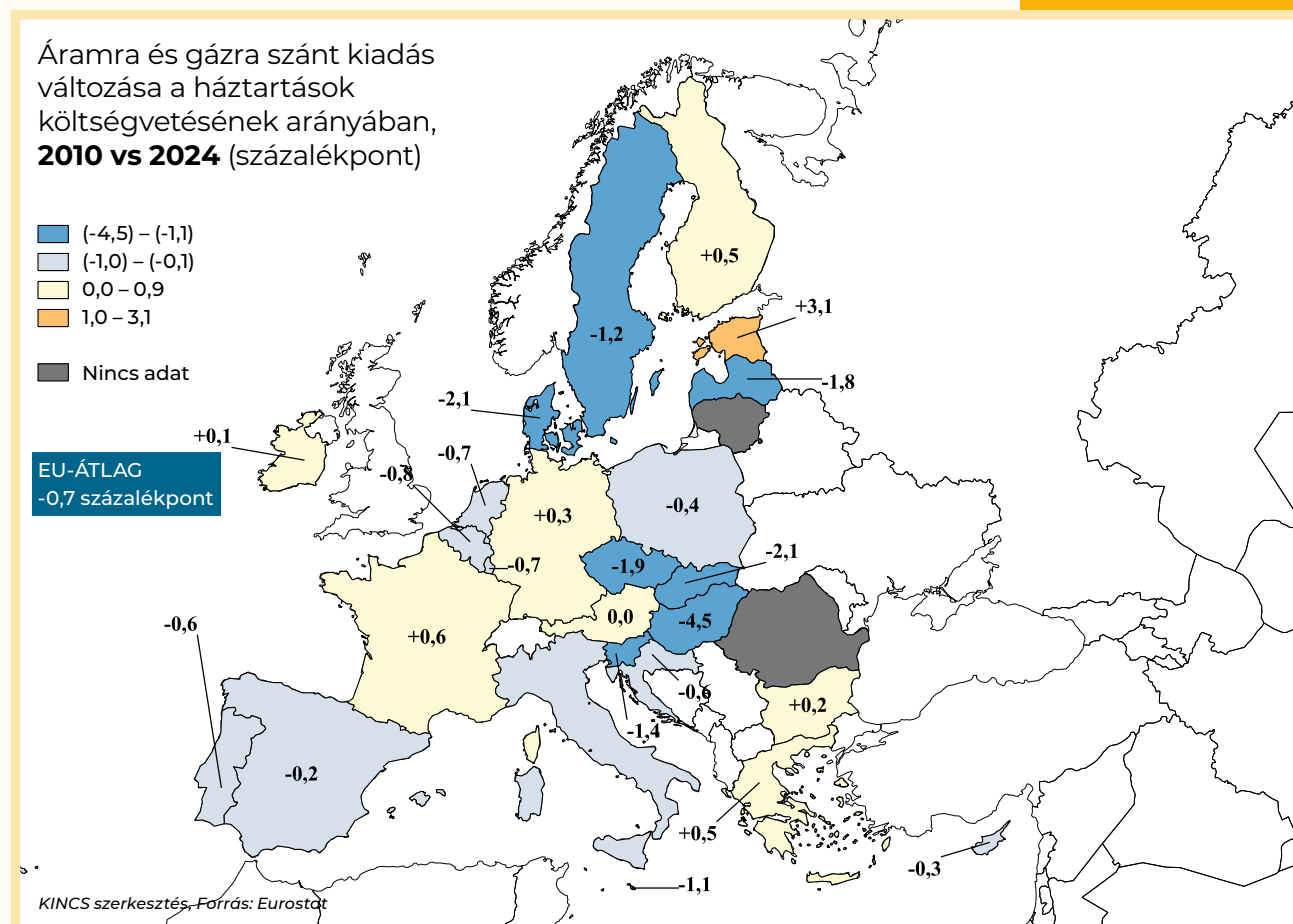
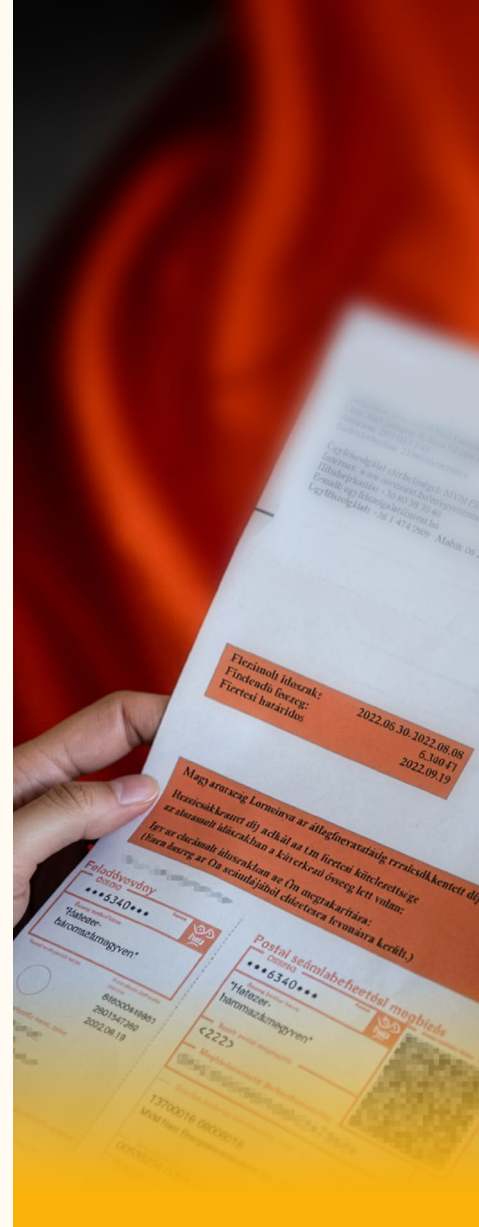
Az egyéni fogyasztás cél szerinti osztályozása, – rövidítve COICOP – célja a háztartások, a háztartásokat szolgáló nonprofit intézmények és az állami szervek egyéni fogyasztási kiadásainak cél szerinti osztályozása és elemzése. Ezen belül az egyik vizsgálható kategória a háztartások áramra és gázra szánt kiadása a háztartás kiadásainak arányában, amely azt mutatja meg, hogy egy adott háztartás költségvetésének mekkora hányadát teszi ki az áram és a gáz díja.

Az elmúlt években a háztartások fogyasztási kiadásainak mintegy negyedét költötték olyan alapvető szükségletekre, mint a lakhatás, víz, villany, gáz és egyéb tüzelőanyagok. Ezen nagyobb kategórián belül az áramra és gázra szánt kiadások az EU-tagállamokban 2024-ben átlagosan 4,4 százalékot képviseltek a háztartások költségvetésében, amely a máltai 1,5 százaléktól a szlovák 7,4 százalékig terjed. A magyarországi háztartások ráfordítása ezen a téren 2,9 százalék volt, amely a negyedik legalacsonyabb érték az adatot szolgáltató tagállamok körében.

2010-hez viszonyítva az EU-tagállamok átlagában minimálisan csökkent az áramra és gázra fordított költségek aránya a háztartási kiadásokon belül (5,1 százalékról 4,4 százalékra). Fontos azonban kiemelni, hogy a tagállamok jelentős részében emelkedés következett be: Németországban 6, Franciaországban 16 százalékkal nagyobb részt visz el a háztartási kiadásokból az áram és a gáz díja.

Ezzel szemben hazánkban csökkent a legnagyobb mértékben a háztartások áramra és gázra fordított kiadásainak aránya: 2024-ben a háztartási kiadások mindössze 2,9 százalékát tette ki a villany és a gáz, a 2010-es érték kétötödét vagy 39 százalékát (7,4%).

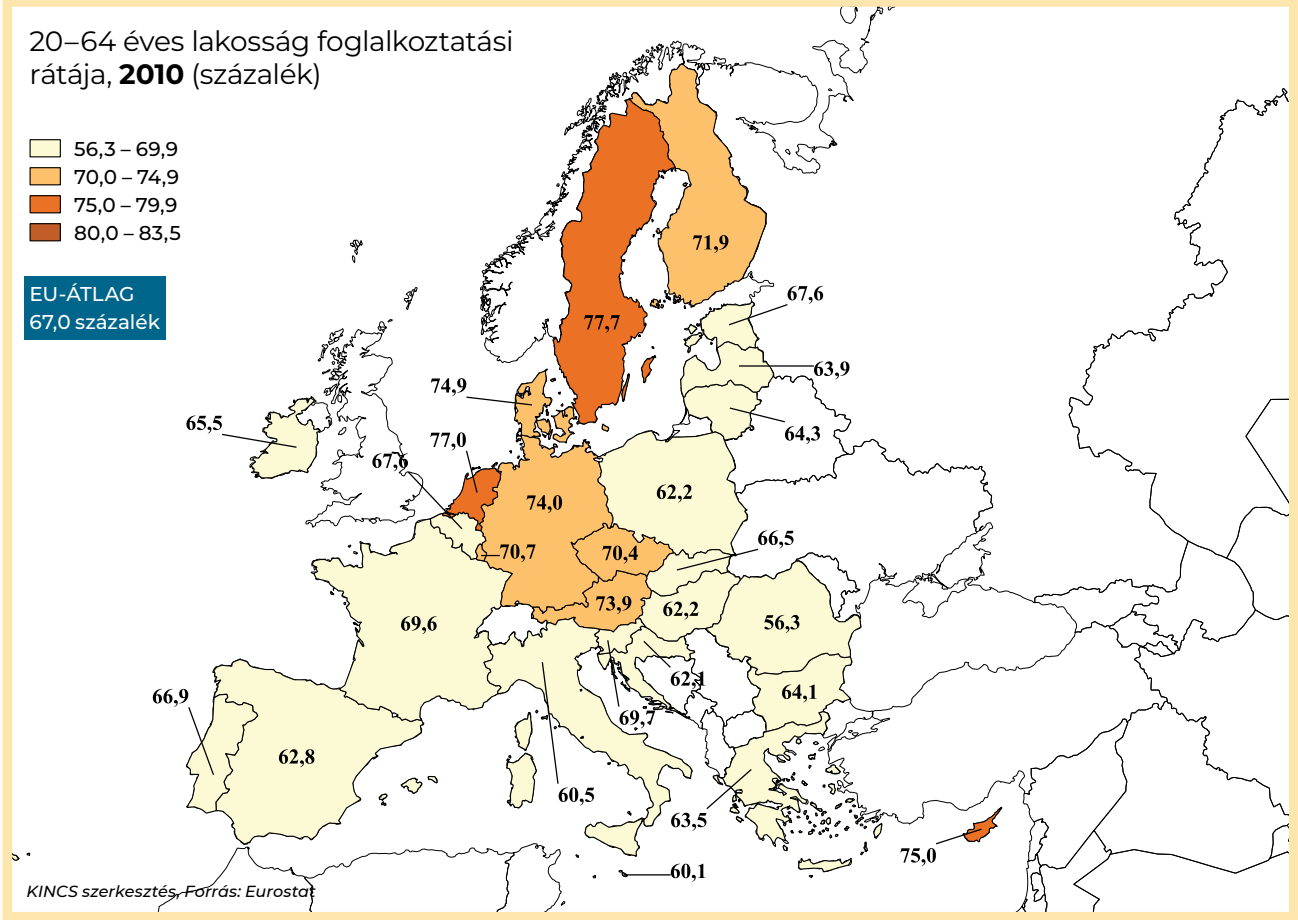
2010 óta az EU tagországaiban egyre többet költenek a családok a rezsire, miközben Magyarországon csökkentek legnagyobb mértékben a háztartások áramra és gázra fordított kiadásai.

20–64 éves lakosság foglalkoztatási
rátája, **2010** (százalék)

- 56,3 – 69,9
- 70,0 – 74,9
- 75,0 – 79,9
- 80,0 – 83,5

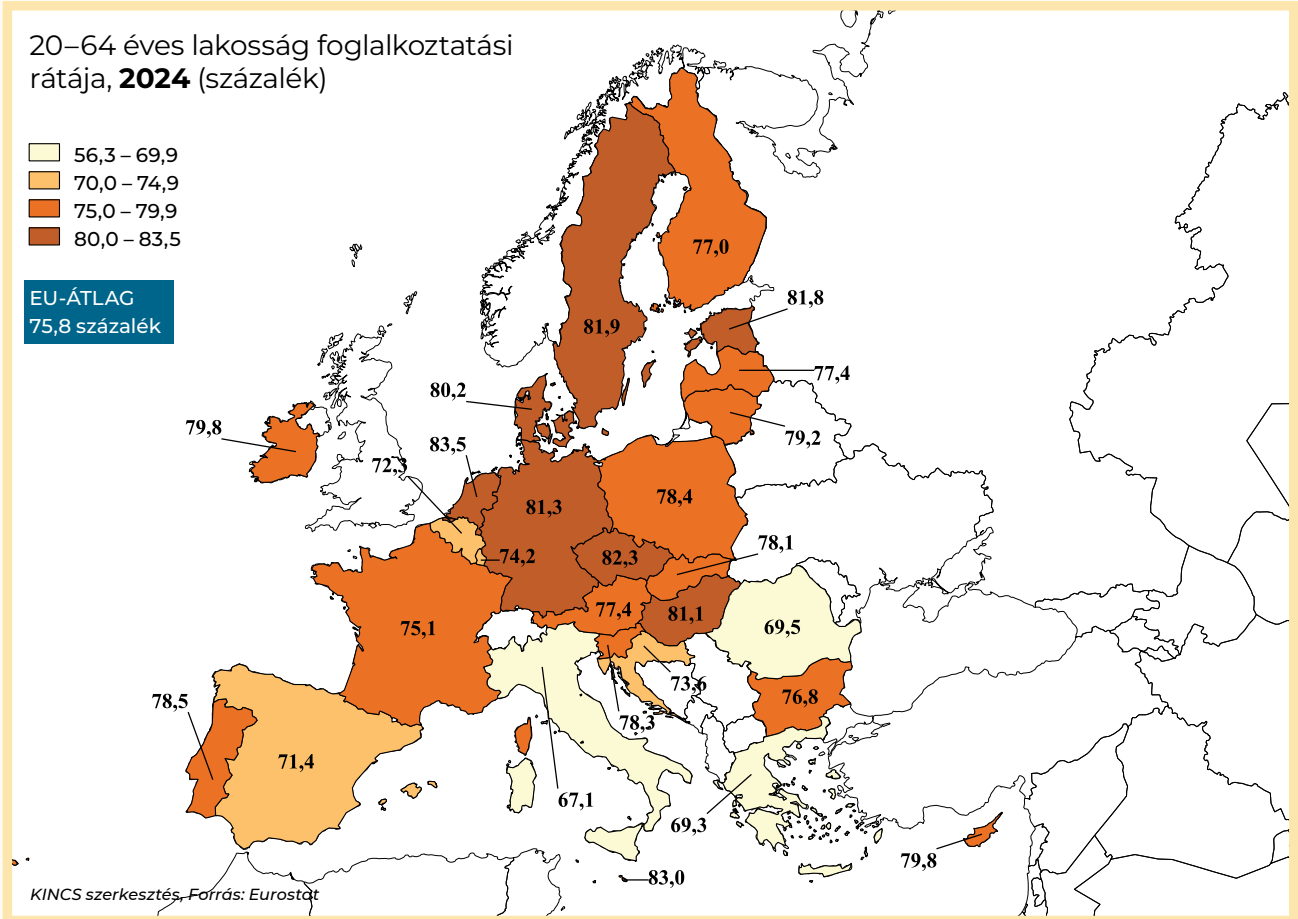
EU-ÁTLAG
67,0 százalék

20–64 éves lakosság foglalkoztatási
rátája, **2024** (százalék)

- 56,3 – 69,9
- 70,0 – 74,9
- 75,0 – 79,9
- 80,0 – 83,5

EU-ÁTLAG
75,8 százalék

Nagycsaládos (kisgyermekes) 18–64 éves
nők foglalkoztatási rátája (2010, 2024,
változás 2010-2024 között)

Nagycsaládos (kisgyermekes)
18–64 éves nők foglalkoztatási rátája,
2010 (százalék)

- 16,4 – 29,9
- 30,0 – 59,9
- 60,0 – 79,9
- 80,0 – 86,7

EU-ÁTLAG
44,8 százalék

KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

Nagycsaládos (kisgyermekes)
18–64 éves nők foglalkoztatási rátája,
2024 (százalék)

- 16,4 – 29,9
- 30,0 – 59,9
- 60,0 – 79,9
- 80,0 – 86,7

EU-ÁTLAG
51,3 százalék

KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

A foglalkoztatottságot nemcsak a teljes népességre lehet megadni, hanem vizsgálni lehet egyes korcsoportok, illetve a nemek szerint is. A 3 gyermeket (közülük legalább egy 6 év alatti) nevelő, 18–64 év közötti nők foglalkoztatási rátája a foglalkoztatott kisgyermekes, nagycsaládos édesanyák és azonos korú női népesség hányadosát méri.

2010 és 2024 között az Európai Unióban a kisgyermekes, nagycsaládos 18–64 éves nők foglalkoztatási rátája átlagosan 6,5 százalékponttal emelkedett. 2010-hez képest szinte valamennyi EU-tagállamban nőtt a foglalkoztatás szintje.

Az adatok azonban jelentős eltéréseket mutatnak az egyes országok között. A legnagyobb növekedéseket Málta érte el 48,3 százalékponttal, Magyarország 40,4 százalékponttal, valamint Bulgária 34,6 százalékponttal.

Magyarországon 2010 és 2024 között három és félszeresére nőtt a hat év alatti gyermeket nevelő nagycsaládos nők foglalkoztatási rátája. Míg 2010-ben a kisgyermekes, nagycsaládos nők közül mindössze minden hatodik volt foglalkoztatott, addig 2024-ben tízből már öten. Ezzel az európai uniós tagállamok képzeletbeli rangsorában a 2010-es utolsó helyről az uniós átlag fölé került hazánk.

Több országban jelentős csökkenés történt ebben az időszakban. A kisgyermeket nevelő, nagycsaládos nők foglalkoztatottsága Romániában csökkent a legnagyobb mértékben, 20,3 százalékponttal, míg Dániában 8,5 és Cipruson 8,7 százalékpontnyi visszaesés volt tapasztalható.

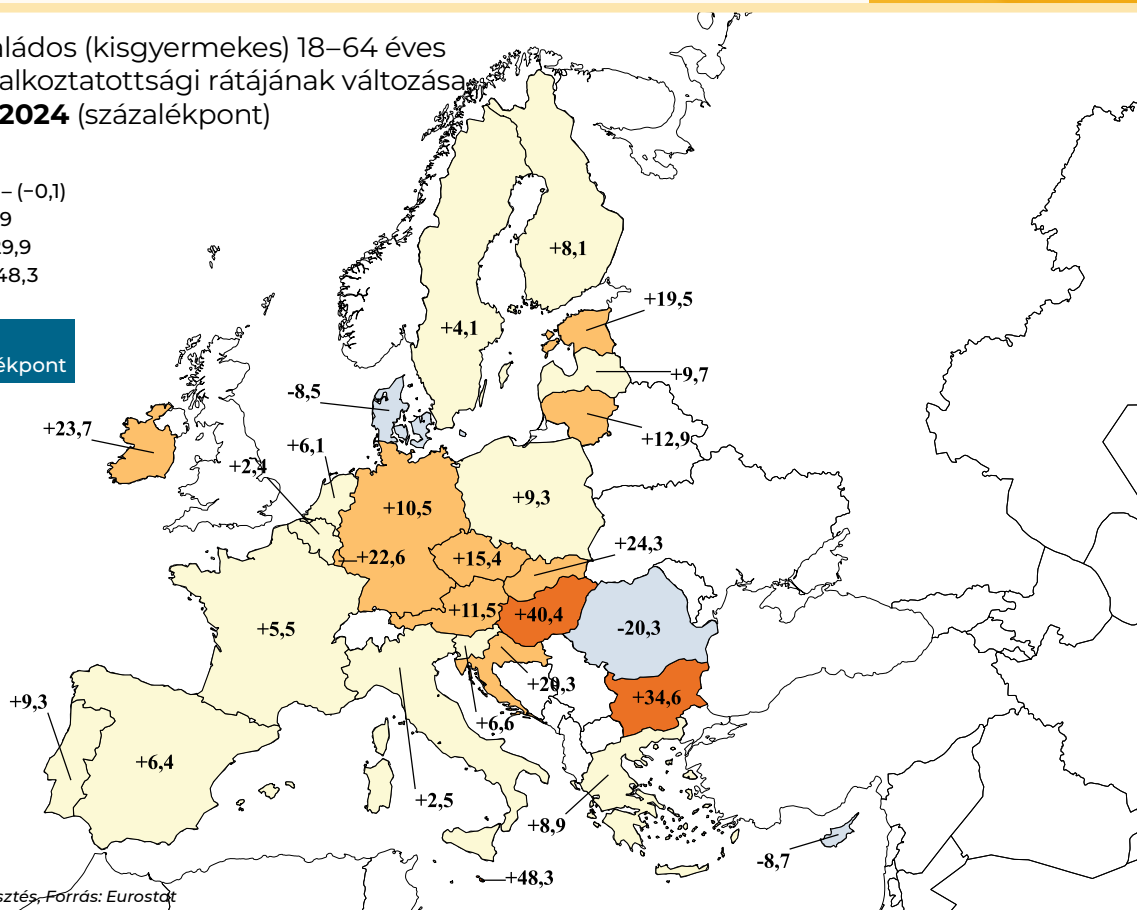
2010 után egyre több nagycsaládos, kisgyermeket nevelő nő dolgozik az EU-ban, és legnagyobb mértékben Magyarországon emelkedett az arányuk.

Nagycsaládos (kisgyermekes) 18–64 éves nők foglalkoztatottsági rátájának változása
2010 vs 2024 (százalékpont)

- ◻ (-20,3) – (-0,1)
- ◻ 0,0 – 9,9
- ◻ 10,0 – 29,9
- ◻ 30,0 – 48,3

EU-ÁTLAG
+6,5 százalékpont

KINCS szerkesztés, Forrás: Eurostat

EU-ÁTLAG
9,0 százalék

díj mértéke az éves
ttó jövedelem arányában,
alék)

2
t

17,8

16,6

8,1

15,8

3,3

3,4

3,0

4,9

8,7

15,4

4,9

12,9

9,9

3,5

10,7

7,3

14,9

44,2

2,6

Forrás: KINCS számítás, Eurostat alapján

EU-ÁTLAG
18,1 hónap

szülői szabadság
s hossza, amely alatt ellátást
nak, **2024** (hónap)

9
9,9
29,9
36,0

15,0 12,0 16,0 12,0 19,0 22,5 14,5 25,0 14,0 36,0 36,0 36,0 14,0 13,0 13,0 8,0 7,0 2,8 9,5

szűtés. Forrás: Int. Review of Leave Policies and Research 2024

Három térképpel szemléltetjük a gyermekgondozás európai helyzetét. Az első térkép a bölcsődei térítési díjak mértékét mutatja, azt vizsgálva, hogy egy 3 év alatti gyermek bölcsődei elhelyezésének költsége mekkora hányadát teszi ki az adott országra jellemző medián jövedelemnek. A második térkép azt ábrázolja, hogy gyermekvállalás esetén a szülők hány hónapig maradhatnak otthon a gyermekkel olyan szülési vagy szülői szabadságon, ami alatt ellátásban részesülnek. A harmadik térkép a szülési szabadság idejére folyósított ellátás összegének arányát mutatja a korábbi keresethez képest.

A bölcsődei díj 2024-ben Görögországban volt a legmagasabb, a medián jövedelem 44,2 százalékát érte el, míg több országban – például Romániában, Bulgáriában, Lettországon és Portugáliában – egyáltalán nem kell térítési díjat fizetni. Magyarországon az EU-átlag (9%) kevesebb mint felét, átlagosan a mediánbér 3,5 százalékát kell fizetni bölcsődei ellátásra, de sok család az állami támogatásoknak köszönhetően teljes mentességet élvez a bölcsődei térítési díjak megfizetése alól. Ezzel szemben a nyugat-európai országok egy részében a gyermekgondozás költsége jelentős terhet jelent a családok számára.

A fizetett szülői szabadság időtartamát tekintve Magyarország Szlovákiával, Csehországgal és Németországgal együtt azon kevés tagállam közé tartozik, ahol valamelyik szülő a gyermek közel hároméves koráig otthon maradhat ellátás mellett. A tagállamokban átlagosan mindössze másfél évnyi fizetett szabadságot biztosítanak. Néhány tagállamban még az egy évet sem éri el az ellátás: Spanyolországban 2,8 hónap, Görögországban 8 hónap, Dániában 9,5 hónap.

2025-ben a szülési szabadság idejére járó ellátás mértéke az EU27-ek közel felében elérte a korábbi kereset 100 százalékát, míg az uniós átlag 88,9 százalék volt. A legalacsonyabb mértékű Írországban (50%) volt. Magyarországon a szülési szabadság idejére a korábbi teljes kereset 100 százaléka jár, ami adó- és járulékmentes, ezért nagyobb összeget jelent a kismamáknak, mint amikor még dolgoztak.

Az Európai Unióban Magyarország biztosítja a leghosszabb fizetett gyermekgondozási időszakot, a legmagasabb összegű ellátást az anya korábbi fizetéséhez képest és az egyik legolcsóbb bölcsődei ellátást.

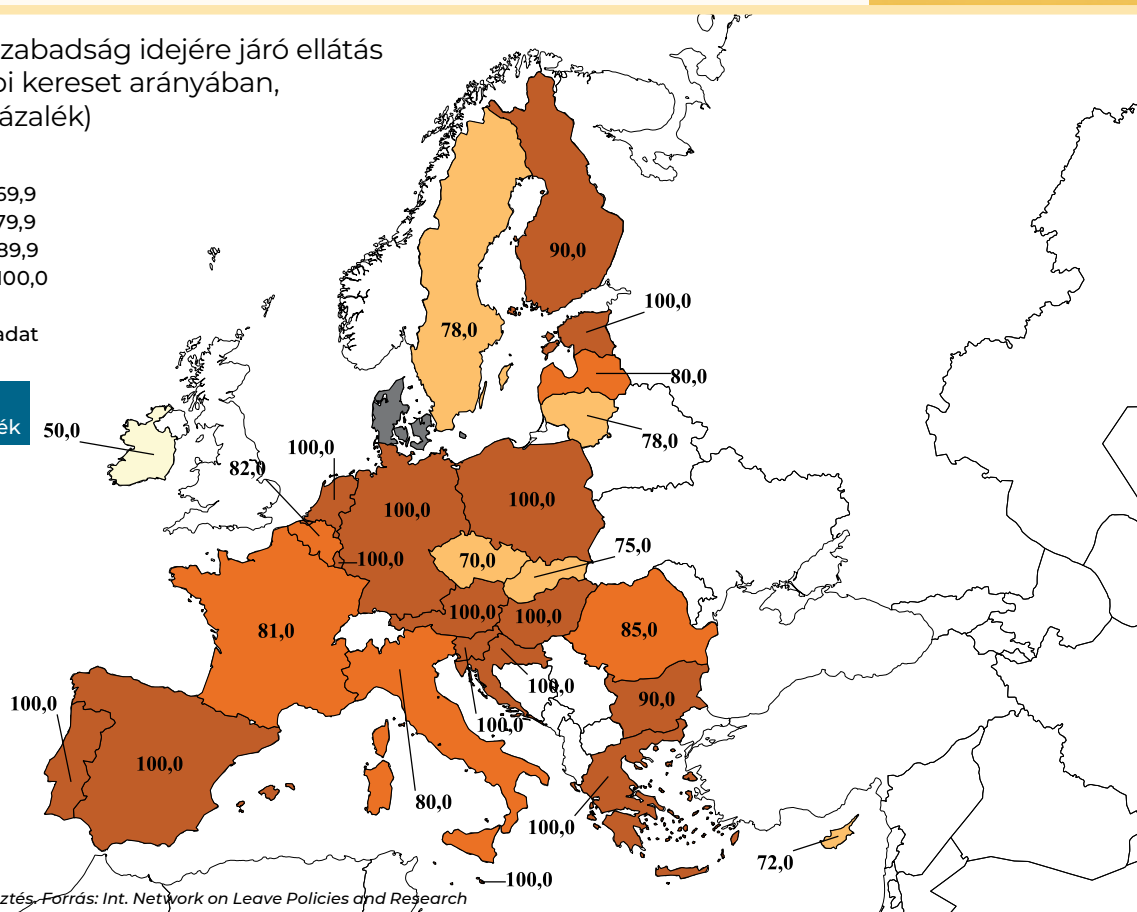

Szülési szabadság idejére járó ellátás a korábbi kereset arányában, **2025** (százalék)

- 50,0 – 69,9
- 70,0 – 79,9
- 80,0 – 89,9
- 90,0 – 100,0

Nincs adat

EU-ÁTLAG
88,9 százalék

Módszertani magyarázat

Az EU-átlagok számításakor a következő elveket alkalmaztuk: egyrészt keresztmetzeti adatok esetén bármilyen adathiány esetén súlyozatlan átlagot számoltunk. A változást bemutató térképeken a két összehasonlított év átlagát vontuk ki egymásból (kivéve két változónál, melyek esetében súlyozatlan átlagot használtunk: "Teljes termékenységi arányszám változása, 2010–2023"; "Ezer 15–49 éves nőre jutó születések számának változása, 2010–2023"). Minden további esetben súlyozott átlagot alkalmaztunk.

Százalékpont: A százalékban kifejezett értékek közötti abszolút különbséget jelöli a százalékpont, amelyet akkor kapunk meg, ha a két százalékban kifejezett értéket kivonunk egymásból.

Az adatok a 2025. szeptember 12-i állapotot tükrözik.

Impresszum

Kiadja:

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS)

Felelős kiadó:

Fűrész Tünde

Szerkesztők:

dr. Agócs Gergely
Fűrész Tünde
Kállay-Kisbán Kriszta
Kozák Kökény
Ludescher Melinda
dr. Pári András
Dr. Rövid Irén
Szilágyi Dániel
Uhljár Péter

Lektorálta:

Prof. Dr. Lentner Csaba

Kreatív szerkesztő:

Lantos Melinda

Grafikai tervezés és tördelés:

Protnér György

A Kiadó kötetei (nyomtatott és e-könyv formátumban)
megrendelhetők a KINCS könyvesboltjában:
www.ekonyv.koppmariaintezet.hu

Készült a Makovecz Campus Alapítvány – Collegium Professorum Hungarorum közreműködésével.

ISBN 978-615-6447-35-7

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT